

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA

Studijní program: B4131 Zemědělství

Studijní obor: Trvale udržitelné systémy hospodaření v krajině

Katedra: Katedra krajinného managementu

Vedoucí katedry: doc. Ing. Pavel Ondr, CSc.

Bakalářská práce

Natura 2000 a její vliv na zemědělské hospodaření

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Kateřina Křováková

Autor: Kristýna Trykarová

České Budějovice, duben 2013

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Fakulta zemědělská
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kristýna TRYKAROVÁ**
Osobní číslo: **Z10420**
Studijní program: **B4131 Zemědělství**
Studijní obor: **Trvale udržitelné systémy hospodaření v krajině**
Název tématu: **NATURA 2000 a její vliv na zemědělské hospodaření**
Zadávací katedra: **Katedra krajinného managementu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Existence ekologických sítí představuje pro zemědělské hospodaření určitá omezení (např. limity intenzity chovu hospodářských zvířat), jež jsou zároveň kompenzována jistými výhodami (speciální dotace). Práce je zaměřena na zhodnocení kladů a záporů soustavy NATURA 2000 ve vztahu k agroenvironmentálním opatřením a analýzu na percepci a hodnocení existence sítě místními hospodářskými subjekty.

1. Vypracování literární rešerše.
2. Získání vhodných a dostupných podkladových dat.
3. Dotazníkové šetření mezi uživateli zemědělské půdy v územích spadajících do soustavy Natura 2000 ohledně jejich hodnocení vlivu soustavy na jejich hospodaření.
4. Zhodnocení kladů a záporů soustavy NATURA 2000 ve vztahu k agroenvironmentálním opatřením .
5. Analýza dat a jejich statistické zpracování.
6. Zhodnocení závěrů a diskuse.

Rozsah grafických prací: 10 stran
Rozsah pracovní zprávy: 30 stran textu
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Roth, P. (ed.), 2003: Legislativa Evropských společenství v oblasti územní a druhové ochrany přírody (směrnice 79/409/EHS, směrnice 92/43/EHS, rozhodnutí 97/266/ES), Ministerstvo životního prostředí, Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Praha
Natura 2000 a lesy "Problémy a příležitosti", Interpretální příručka Evropské komise, Planeta 10/2004 (odborný časopis pro životní prostředí, vydává MŽP)
Podklady pro plánování péče na zemědělské půdě v pSCI Blanský les (Zpráva pro orgány ochrany přírody o výstupech projektu Blanský les in NATURA), DAPHNE ČR - Institut aplikované ekologie

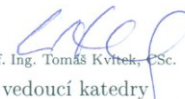
Vedoucí bakalářské práce: Ing. Kateřina Křováková
Katedra krajinného managementu

Datum zadání bakalářské práce: 8. března 2012
Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2013

Ing. Karel Suchý, Ph.D.
proděkan pověřený vedením ZF

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA
studijní oddělení
Studentská 13
370 05 České Budějovice

prof. Ing. Tomáš Kvítek, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 15. března 2012

Poděkování:

Ráda bych na tomto místě poděkovala paní Ing. Kateřině Křovákové za odborné vedení a cenné připomínky při psaní této bakalářské práce, za její vstřícný přístup a trpělivost. Dále bych chtěla poděkovat svým kolegům z odboru životního prostředí Krajského úřadu Jihočeského kraje v Českých Budějovicích za poskytnutí nezbytných informací a rad.

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zemědělskou fakultou JU) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

12. dubna 2013

Kristýna Trykarová

Natura 2000 a její vliv na zemědělské hospodaření

Abstrakt

Natura 2000 je soustava chráněných území, které vytvářejí na svém území státy Evropské unie a jejichž cílem je zabezpečit ochranu nejvzácnějších a nejvíce ohrožených druhů živočichů, rostlin a přírodních stanovišť. Cílem této bakalářské práce bylo zhodnocení kladů a záporů soustavy Natura 2000 ve vztahu k agroenvironmentálním opatřením a provedení analýzy hodnocení existence této soustavy hospodářskými subjekty. Teoretická část práce charakterizovala soustavu Natura 2000, historický vývoj a příslušnou legislativu. Dále byly popsány vlivy zemědělského hospodaření na krajinu a agroenvironmentální opatření. Praktická část práce byla zaměřena na dotazníkové šetření mezi uživateli zemědělské půdy v územích spadajících do soustavy Natura 2000 v Jihočeském kraji, především ve vztahu k agroenvironmentálním opatřením. Z výzkumu mimo jiné vyplynulo, že zemědělci na soustavu Natura 2000 a hospodaření v rámci této soustavy nenahlízejí příliš pozitivně, když tvrdili, že je Natura 2000 v hospodaření omezuje, většinou i uváděli, že jsou tato omezení nedostatečně kompenzována.

Klíčová slova: Natura 2000; zemědělské hospodaření; agroenvironmentální opatření

Natura 2000 and its impact on farming

Abstract

Natura 2000 is the system of protected areas, which are constituted by the states of European Union and its target is to protect the most valuable and the most endangered animal and plant species and biotopes. The goal of this bachelor's thesis is to analyse the positive and negative aspects of the system Natura 2000 in connection with agro-environmental subsidies and analyse the opinions of the farming subjects regarding the Natura 2000 limits. Theoretical part of this work characterized the system Natura 2000, its historical development and appropriate legislative. Further the influence on the agricultural economy in the area and agro-environmental subsidies was described. Practical part was focused on questionnaire investigation among the users of this agricultural areas belonging to the system Natura 2000 in the South Bohemia, mainly in the connection with agro-environmental subsidies. The results show, that the farmers do not see the Natura 2000 system and farming within the limits and compensations entirely positively; the majority of the investigated expressed the opinion that they are limited by Natura 2000 and that these limits are not fully compensated.

Key words: Natura 2000, farming, agro-environmental subsidies

Obsah

1. ÚVOD	9
2. NATURA 2000	11
2.1 SOUSTAVA NATURA 2000 v ČESKÉ REPUBLICE	12
2.2 NATURA 2000 v RÁMCI EU	14
2.3 HISTORICKÝ KONTEXT NATURA 2000 v ČESKÉ REPUBLICE	16
2.4 NATURA 2000 v LEGISLATIVĚ	17
2.5 EVROPSKY VÝZNAMNÉ LOKALITY	18
2.6 PTAČÍ OBLASTI	20
2.7 ZASTOUPENÍ EVL A PO v RÁMCI JIHOČESKÉHO KRAJE	20
3. VLIV ZEMĚDĚLSKÉHO HOSPODAŘENÍ NA KRAJINU	23
3.1 ROZDĚLENÍ ZEMĚDĚLSKÉ PŮDY	23
3.2 VLIV HOSPODAŘENÍ NA VODNÍ REŽIM KRAJINY A BIODIVERZITU	26
3.3 VLIV SOUSTAVY NATURA 2000 NA HOSPODAŘENÍ	30
4. AGROENVIRONMENTÁLNÍ OPATŘENÍ	32
4.1 PŘEHLED AGROENVIRONMENTÁLNÍCH TITULŮ	33
4.2 PLATBY A PODMÍNKY NASTAVENÍ JEDNOTLIVÝCH TITULŮ	36
4.3 PLATBY V RÁMCI SOUSTAVY NATURA 2000	41
5. MATERIÁL A METODIKA	42
5.1 MODELOVÉ ÚZEMÍ	42
5.2 METODA	44
6. VÝSLEDKY PRÁCE	45
7. DISKUZE	52
8. ZÁVĚR	54
PŘEHLED POUŽITÉ LITERATURY	56

1. Úvod

Člověk čím dál více ovlivňuje své životní prostředí a mnohdy je tento vliv nepříznivý. Dochází k narušování vazeb mezi druhy, společenstvy a jejich neživým prostředím. V současné době velká část prostředků plyne do investičních projektů v územích, která lze z přírodního hlediska označit za relativně zachovalé nebo cenné. Tento investiční tlak vyžaduje posuzování vlivu jednotlivých projektů na životní prostředí současně s vytvořením dostatečného a účinného legislativního rámce pro jeho ochranu.

Je evidentní, že zejména s nárůstem zástavby, často ve volné krajině a na původně zemědělské půdě, a z toho plynoucím tlakem na výstavby nových komunikací dochází k degradaci a fragmentaci životního prostředí.

Je potřeba si uvědomit, že ráz krajiny České republiky se v období po roce 1948 podstatně změnil. Důležitými mezníky v tomto ohledu byla 50. a 70. léta 20. století, která byla typická nejprve rozoráváním mezí, scelováním pozemků, koncentrací zemědělské výroby do stále větších celků, postupným útlumem drobného, extenzivního hospodaření a postupnou intenzifikací výroby. Za vrchol změn lze považovat 70. léta, která se stala symbolem těžké techniky, intenzivních technologií, masivního používání chemických prostředků, plošných meliorací a dalšího výrazného scelování pozemků. Tyto činnosti podstatným a dlouhodobým způsobem upravily reliéf krajiny a negativně působily na ovzduší, vodní komponentu krajiny i další části přírody. Důsledkem tohoto konání byl úbytek trvalých travních porostů, rozorání a odvodnění mnoha luk v údolních nivách, likvidace většiny stabilizačních prvků v zemědělské krajině, rušení staré cestní sítě a výstavba mohutných objektů zemědělské velkovýroby mimo tradiční vesnický intravilán. Krajinná struktura se významným způsobem zjednodušila (Lipský, 1998).

Jednotlivci, státní orgány, nevládní organizace a další subjekty si začali uvědomovat, že životní prostředí je třeba chránit, bránit jejímu ohrožování a degradaci. Jednou z možností se stala ochrana prostřednictvím projektu nazvaného Natura 2000. Jeho účelem není zamezení rozvoje průmyslu ani hospodaření, ale směřování k nastavení určitých mezníků a hranic, přechodu na moderní postupy a technologie a omezení nevyhovujících a neefektivních metod, což se jeví jako velice důležité a do budoucna naprosto nezbytné. I proto jsem si zvolila toto téma.

Bakalářská práce se bude věnovat vztahu soustavy Natura 2000 a zemědělskému hospodaření. V teoretické části bude charakterizována Natura 2000 v České republice i na území Evropské unie. Součástí bude i historický vývoj této soustavy a popis příslušné legislativy, jelikož je zřejmé, že právě legislativa v tomto ohledu podstatně působí na ekonomické subjekty nejen v daných oblastech, ale i mimo ně. Část práce bude věnována zkoumání vlivu hospodářských subjektů na zemědělskou půdu a následně agroenvironmentálním opatřením. Ta de facto pochází z myšlenky soustavy Natura 2000 a jsou aplikována v zemědělském hospodaření.

Praktická část bakalářské práce se zaměří na dotazníkové šetření mezi uživateli zemědělské půdy v územích spadajících do soustavy Natura 2000, které se bude týkat zhodnocení kladů a záporů hospodaření v těchto lokalitách, především ve vztahu k agroenvironmentálním opatřením.

2. Natura 2000

Jeví se jako stále více nezbytné, aby jednotlivé státy Evropské unie věnovaly mimořádnou pozornost ochraně přírody. Z tohoto důvodu vznikla myšlenka na vybudování projektu, který by právně ošetřil ochranu přírody v mezinárodním měřítku, které by bylo základnou pro jednotlivé národní legislativní rámce. Tímto projektem se stala Natura 2000, jejíž vznik se datuje od roku 1992. Prvopočátkem celé spolupráce byla primární klasifikace přírodních biotopů ve všech členských státech Evropské unie (Natura 2000 d, 2013). Pro Českou republiku, stejně jako pro ostatní členské státy Evropské unie, znamenal vstup do tohoto společenství značné výhody, ale samozřejmě také nemalé závazky, jejichž dodržování se přísně monitoruje.

Natura 2000 je výsledkem společné tvorby členů Evropské unie, která vyústila v soustavu lokalit, jejichž posláním je ochrana ohrožených a vzácných druhů živočichů, rostlin a společenstev, které vytvářejí vzájemné vazby uvnitř ekosystémů (Natura 2000 d, 2013). Celá tato soustava neslouží jen k ochraně a začleňování stanovišť do celoevropského systému ochrany přírody, snaží se přispět k ekologické stabilitě jako takové, se soužitím člověka a jeho šetrným hospodařením v příslušných lokalitách.

Hlavní myšlenka Natury 2000 je jednoduchá a vychází z toho, že příroda se nezastavuje na administrativních hranicích, tedy chceme-li uchránit vitalitu a rozmanitost současného přírodního prostředí, je nezbytné přemýšlet a konat v mezinárodním měřítku. Zdárné ochrany přírodních zdrojů a jejich rozmanitosti v celé Evropě je tedy možné dosáhnout výhradně na celoevropské úrovni. Přístup, zvolený ve Směrnici Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (známá jako „směrnice o stanovištích“), je integrovaný – mimo zabezpečení ochrany biodiverzity je jeho smyslem rovněž podpora trvale udržitelných činností podporujících cíle ochrany oblastí Natury 2000. Může být proto využit jako příležitost pro podporování moderních modelů rozvoje venkova, především v některých z nejvíce okrajových regionů EU. Směrnice o stanovištích má rovněž značný politický význam, jelikož její nařízení jsou pro členské státy EU právně závazná (MŽP, 2003).

Jak uvádí Karlík a Tylová (2005) soustava chráněných území evropského významu Natura 2000 je ve sféře územní ochrany rostlinných a živočišných druhů a typů přírodních stanovišť hlavním nástrojem pro naplnění jednoho z nejdůležitějších cílů politiky Evropské unie, a to zastavení snižování biodiverzity do roku 2010. Bylo to poprvé v dějinách, kdy se v oblasti skoro jednoho kontinentu plánovitě formovala komplexní soustava chráněných území, která měla přerušit proces vymírání rostlinných a živočišných druhů a zániku četných typů přírodních stanovišť.

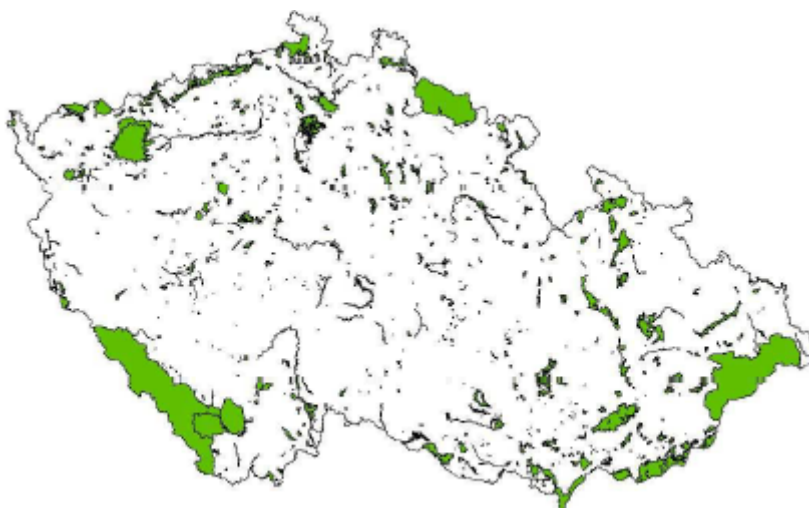
Stěžejním smyslem samotné myšlenky Natura 2000 je zejména mezinárodní spolupráce a její sjednocení k zachování vitality a rozmanitosti přírodního prostředí členských států Evropské unie. Podpůrnou aktivitou je následná udržitelnost aktivit, které podporují cíle projektu Natura 2000. Je nutno poznamenat, že právní aspekty na úrovni Evropské unie jsou zakotvené v již zmiňované směrnici o stanovištích a Směrnici Rady 79/409/EHS ze dne 2. dubna 1979, o ochraně volně žijících ptáků (známá jako „směrnice o ptácích“), které jsou pro členské státy Evropské unie závazné. Natura 2000 také podporuje mezinárodní úmluvy a dohody v oblasti ochrany biodiverzity.

Účelem Natury 2000 není úplné vyloučení působení člověka na chráněná území. Záměrem je skloubení antropogenního vlivu na životní prostředí působícího v pozitivním slova smyslu a zároveň snaha o eliminaci případných negativních vlivů na takto chráněná území. V podstatě jde o zachování původních přirozených společenstev současně s podporou zachování ekonomické činnosti v dané oblasti.

2.1 Soustava Natura 2000 v České republice

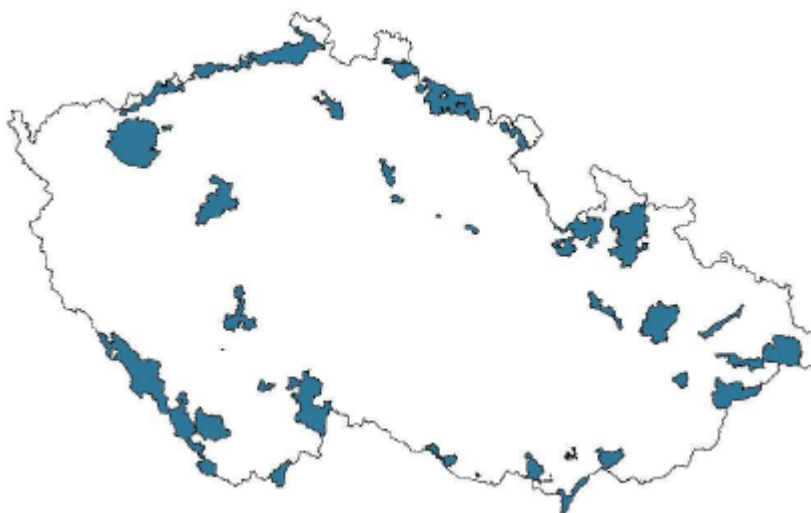
Soustavu Natura 2000 tvoří ta místa, která jsou pro své přírodní bohatství unikátní a zajímavá, tedy např. konkrétně Pálavské stepi, lužní lesy podél Moravy a Dyje, horská tundra v Krkonoších či třeboňské rybníky. V soustavě Natura 2000 se nacházejí proto, že jsou důležité nejen pro obyvatele České republiky, ale i v celoevropském kontextu.

Lokality soustavy Natura 2000 v České republice aktuálně pokrývají 14,31 % celkové rozlohy (11 059 km²). Evropsky významné lokality (dále EVL) jsou v České republice vyhlášovány pro ochranu celkem 105 evropsky významných druhů rostlin (40 druhů) a živočichů (65 druhů) a 61 typů přírodních stanovišť, mezi které náleží např. zvonek český nebo rašelinné lesy. Všechny EVL zabírají 10 % rozlohy České republiky (7 857 km²). Větší část EVL zabírá méně než 1 km². Jen 22 EVL se rozkládá na území větším než 50 km². Svou průměrnou rozlohou jsou EVL v České republice nejmenší v porovnání s jinými zeměmi Evropské unie. Vyhláší se pro ochranu jednoho druhu či stanoviště nebo i pro více druhů a stanovišť (Natura 2000 e, 2013).

Obrázek 1: Zastoupení EVL v České republice (Natura 2000 e, 2013).

Ptačí oblasti (dále PO) jsou u nás vyhlášovány pro ochranu celkem 47 druhů volně žijících ptáků, mezi které náleží např. čáp bílý, orl mořský nebo ťuhýk obecný. Všechny 41 PO zabírá 9 % rozlohy České republiky (7 034 km²). Oproti EVL je větší část PO vyhlášována na rozloze více než 50 km² a žádná z nich se nerozkládá na území menším než 1 km². Ačkoliv mají PO v průměru větší plochu než EVL, polovina z nich byla vyhlášována pro maximálně dva předměty ochrany a jediná PO má více než 13 předmětů ochrany (Natura 2000 e, 2013).

Obrázek 2: Zastoupení PO v České republice (Natura 2000 e, 2013).

Hlavní resort, který odpovídá za Naturu 2000 v České republice je Ministerstvo životního prostředí, které následně pověřuje Agenturu ochrany přírody a krajiny České republiky (dále AOPK ČR). AOPK ČR má na starosti koordinaci přípravy odborných podkladů pro vymezení soustavy a dále tímto způsobem spravuje také podobný program Rady Evropy, známý jako Smaragd (MŽP, 1992).

Natura 2000 znamená pro všechny členské státy Evropské unie pravidelný monitoring a udržování v odpovídající formě příslušné datové a programové vybavení, což například pro Českou republiku představuje náklady deset milionů korun (Natura 2000 d, 2013). Do nákladů můžeme dále zahrnout náklady na správní činnost úřadů ochrany přírody, vlastní péči o lokality, vyplacení prostředků pro vhodné způsoby hospodaření, ale také kompenzace újmy vlastníkům a hospodařícím subjektům. Celkově to nejsou malé částky, ale je pravdou, že případné navrácení poškozené přírody do původního stavu by znamenaly podstatně vyšší investice než ty, které jsou vydávány na prevenci (Natura 2000 d, 2013).

2.2 Natura 2000 v rámci EU

Stejně jako Česká republika, tak také ostatní státy Evropské unie byly povinny zmapovat v rámci projektu Natura 2000 svá nejhodnotnější území a identifikovat v nich ohrožené druhy živočichů a rostlin. Některé druhy a přírodní stanoviště,

kteře jsou předmětem zvláštního zájmu, soustava Natura 2000 specifikuje jako prioritní druhy a prioritní stanoviště (Roth, 2003). V současnosti tvoří soustavu Natura 2000 na území Evropské unie více než 25 000 lokalit, na rozloze cca 60 000 000 ha. (Europa.cz, 2013). V následující tabulce je zobrazeno šest rozlohou největších členských států Evropské unie v porovnání s Českou republikou a jejich EVL a PO (Natura 2000 a, 2013).

Tabulka č. 1: Lokality soustavy NATURA 2000 ve vybraných státech Evropské unie a v České republice (Natura 2000 a, 2013).

Stát	Počet lokalit (suchozemské a mořské)	Rozloha suchozemských lokalit (v km²)	Relativní rozloha suchozemských lokalit (v %)
Francie	1 752	68 790	12,6
Španělsko	1 787	137 317	27,2
Švédsko	4 074	57 124	12,7
Německo	5 266	55 061	15,4
Polsko	958	60 782	19,4
Itálie	2 549	57 736	19,2
Česká republika	1 125	11 059	14,3

Z Tabulky č. 1 je patrné, že Česká republika převyšuje v počtu lokalit např. Polsko. V rámci vybraných členských států Německo výrazně převyšuje v počtu lokalit ostatní zkoumané státy.

Směrnice o stanovištích obsahuje 51 typů lesních stanovišť, 200 živočišných druhů a přes 500 rostlinných druhů. Pro ochranu těchto specifických oblastí bylo stanoveno několik opatření, konkrétně vyhlášení lokalit, všeobecná ochranná opatření a regulace využívání. Všechna tato opatření se nachází v přílohách II, IV a V směrnice o stanovištích (Roth, 2003).

Základem pro seskupení různých typů stanovišť bylo vytvoření pěti biogeografických oblastí. Rok 1995, kdy se k Evropské unii připojilo i Rakousko, Finsko a Švédsko, dal podnět ke vzniku šesté biogeografické oblasti (viz Tabulka č. 2) (Natura 2000 e, 2013). Území velkých států náleží do více biogeografických oblastí. Příkladem může být Španělsko, které spadá do alpínské, atlantské, makaronéské, ale i středomořské oblasti. Také Česká republika patří k těm zemím, které se rozkládají na dvou biogeografických oblastech: kontinentální (většina území) a panonské (větší část jižní Moravy).

Tabulka č. 2: Biogeografické oblasti (Natura 2000 e, 2013).

Biogeografická oblast	Země, jejichž území spadá do dané oblasti
Alpínská oblast	Německo, Španělsko, Rakousko, Švédsko, Itálie, Finsko
Atlantská oblast	Portugalsko, Španělsko, Francie, Velká Británie, Irsko, Nizozemsko, Belgie, Německo, Dánsko, Švédsko
Boreální oblast	Švédsko, Finsko
Kontinentální oblast	Dánsko, Německo, Francie, Belgie, Lucembursko, Rakousko, Švédsko, Itálie, Česká republika
Makaronéská oblast	Španělsko, Portugalsko
Středomořská oblast	Itálie, Řecko, Španělsko, Francie, Portugalsko

2.3 Historický kontext Natura 2000 v České republice

Počátek myšlenky projektu Natura 2000 můžeme hledat v roce 1992. Pro úspěšné zrealizování projektu Natura 2000 vedla dlouhá cesta v podobě vypracování vědeckého základu pro proces navrhování a vyhlásování jednotlivých lokalit. Předpokladem pro úspěšnou realizaci projektu bylo jak mezinárodní, tak celostátní mapování, vytváření databází a digitálních map nebo navrhování jednotlivých lokalit. Zmíněné mapování spočívalo ve shromažďování velkého množství dat o typech přírodních stanovišť, kde důležitými faktory byly jejich rozšíření, rozloha a kvalita. Mapování jako takové se skládalo z přípravných prací a vlastního terénního mapování (MŽP, 2003).

Oblasti do návrhu soustavy Natura 2000 byly voleny podle vědeckých kritérií, v souladu s evropskými směrnici. V letech 2000 – 2003 bylo uskutečněno rozsáhlé celorepublikové mapování, kdy experti vytipovali příhodná území podle výskytu specifických druhů rostlin a živočichů či typů přírodních stanovišť – například lužních lesů, bučin či rašelinišť. Konečný návrh soustavy Natura 2000 se asi ze dvou třetin kryje se současnými zvláště chráněnými územími (Šulová a Drábková, 2007).

Procesy nutné k zajištění podkladů pro projekt samozřejmě nejsou konečné a zkoumání daných lokalit probíhá prakticky neustále. Je potřeba sledovat případné změny, a to jak k lepšímu či horšímu stavu v závislosti na fungování jednotlivých

opatření. Pokud jsou zjištěny nějaké nesrovnalosti, je potřeba zjistit příčiny, které způsobily daný stav a přijmout případná inovovaná opatření (MŽP, 2003).

Už z názvu samotného projektu můžeme odvodit, že naplnění celé akce proběhlo v roce 2000, kdy došlo k úspěšnému vybudování základní soustavy chráněných území.

Již zmiňované směrnice o stanovištích a směrnice o ptácích jsou závaznými dokumenty pro státy Evropské unie, avšak každý stát již upravuje konkrétní opatření, kterými se musí jeho domovské subjekty řídit.

2.4 Natura 2000 v legislativě

Národní legislativa Nature 2000 je zakotvena zejména v:

- Zákonu č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákonu č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů.

Další legislativní opatření můžeme spatřovat v Nařízení vlády č. 51/2005 Sb., kterým se stanoví druhy a počet ptáků, pro které se vymezují ptačí oblasti, dále jde o Nařízení vlády č. 147/2008 Sb., o stanovení podmínek pro poskytování dotací pro zachování hospodářského souboru lesního porostu v rámci opatření Natura 2000 v lesích, dále jde o nařízení vlády, která vymezují ptačí oblasti – např. Nařízení vlády č. 687/2004 Sb., kterým se vymezuje Ptačí oblast Beskydy, Nařízení vlády č. 608/2004 Sb., kterým se vymezuje Ptačí oblast Bohdanečský rybník aj.

Nařízením vlády pro evropsky významné lokality, konkrétně pak č. 132/2005 Sb., se stanoví národní seznam evropsky významných lokalit, č. 301/2007 Sb., kterým se mění Nařízení vlády č. 132/2005 Sb.; změny souvisí s doplněním lokalit v panonské biogeografické oblasti a č. 371/2009 Sb., kterým se mění Nařízení vlády č. 132/2005 Sb., ve znění Nařízení vlády č. 301/2007 Sb., o vyhlášení evropsky významných lokalit zařazených na evropský seznam (aktuálně ve znění Nařízení vlády č. 208/2012 Sb.) (Roth, 2003).

Soustavě Natura 2000 se pak věnují i četné vyhlášky, které zde není třeba vyjmenovávat. Dále je možno zmínit sdělení Ministerstva životního prostředí (např. č. 81/2008, Sdělení Ministerstva životního prostředí o evropsky významných lokalitách, které byly zařazeny do evropského seznamu a další) a metodické pokyny Ministerstva životního prostředí (č. 2/2006, Postup posuzování vlivů koncepcí a záměrů na evropsky významné lokality a ptačí oblasti; č. 4/2008, Pro uzavírání smluv o chráněném území nebo památném stromu podle § 39 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů) (Roth, 2003).

Za souhrnnou přípravu soustavy Natura 2000 zodpovídá Ministerstvo životního prostředí, které pověřilo přípravou odborných podkladů AOPK ČR. PO a EVL vyhláší vlada České republiky (Natura 2000 d, 2013). Stav PO a EVL, či konkrétních typů evropských stanovišť, především EVL; sledují příslušné orgány ochrany přírody (krajské úřady, správy národních parků a chráněných krajinných oblastí, Česká inspekce životního prostředí nebo Ministerstvo životního prostředí či újezdni úřady, Ministerstvo obrany). Tyto orgány také mohou udělit povolení, souhlas, stanovisko či výjimku ze zákazu. Při možném významném ovlivnění těchto EVL a PO se musí hodnotit důsledky prostřednictvím zvláštního právního předpisu (Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů) (MŽP, 1992).

2.5 Evropsky významné lokality

Evropsky významná lokalita je termín zakotvený ve směrnici Evropské komise o stanovištích (92/43/EHS) a je charakterizována jako určitý typ chráněného území soustavy Natura 2000, v jehož rámci jsou chráněny evropsky významná stanoviště a evropsky významné druhy. Zákon č. 114/1992, o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (§ 45a), jej pak definuje jako takové „*lokality, které v biogeografické oblasti nebo oblastech, k nimž náleží, významně přispívají k udržení nebo obnově příznivého stavu alespoň jednoho typu evropských stanovišť nebo alespoň jednoho evropsky významného druhu z hlediska jejich ochrany, nebo k udržení biologické rozmanitosti biogeografické oblasti*“.

Český národní seznam EVL můžeme nalézt ve Sbírce zákonů, Nařízení vlády č. 371/2009 Sb., kterým se mění Nařízení vlády č. 132/2005 Sb., kterým se stanoví národní seznam evropsky významných lokalit, ve znění Nařízení vlády č. 301/2007 Sb., přičemž tento seznam je tvořen 1 082 lokalitami. Národní seznam můžeme rozdělit na biogeografickou oblast panonskou a kontinentální. Panonská oblast pokrývá převážnou část Jihomoravského kraje a část Zlínského kraje a kontinentální oblast pokrývá 96 % území České republiky (MŽP, 2003).

Vytváření národních seznamů EVL je povinností každého členského státu Evropské unie. Jako EVL se do národního seznamu zařazují taková území, která v biogeografické oblasti nebo oblastech, ke kterým patří, značně přispívají k udržení či obnově vhodného stavu minimálně jednoho typu evropských stanovišť či minimálně jednoho evropsky významného druhu z aspektu jejich ochrany, či k udržení biologické rozmanitosti biogeografické oblasti. Po zhodnocení tohoto aspektu jsou EVL přesunuty do národních seznamů. Lokality, které budou zařazeny do národního seznamu, stanovuje vláda nařízením. V těchto nařízeních se pak nachází jak název území, jeho zeměpisná poloha a rozloha, tak i konkrétní typy evropských stanovišť a evropsky významných druhů vyžadující územní ochranu, které se na lokalitě přirozeně objevují. Mimo to jsou zde také uvedeny kategorie včetně ochranných pásem, které jsou navrženy pro lokalitu po zařazení do evropského seznamu (Natura 2000 b, 2013).

V současné době, kdy jsou národní seznamy jednotlivých členských států již sestaveny, je důležitou činností nejen orgánů a organizací ochrany přírody, ale hlavně také subjektů hospodařících v krajině, pečovat o evropsky významné fenomény tím nejvhodnějším způsobem. Tyto skutečnosti jsou zpracovány v mnoha metodikách Natury 2000, kde jsou popsány abiotické, biotické a antropogenní faktory, které mohou samy nebo ve vzájemném působení ohrozit populaci daného druhu v EVL. Součástí výčtu jednotlivých ohrožujících faktorů jsou opatření, která mají charakter jakési prevence, a která fungují formou pasivní ochrany. Naopak aktivní opatření definují přímo negativní faktory a jsou východiskem pro formulování jednotlivých zásad managementu (MŽP, 1992).

2.6 Ptačí oblasti

Ptačí oblasti jsou kvalifikovány ve směrnici o ptácích (79/409 EHS). Obecně se směrnice zabývá ochranou volně žijících ptáků. Stejně jako v případě EVL, i vytvoření seznamu PO je povinnou aktivitou členských států Evropské unie. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (§ 45e), je pak vymezuje jako „*území nejvhodnější pro ochranu z hlediska výskytu, stavu a početnosti populací těch druhů ptáků vyskytujících se na území České republiky a stanovených právními předpisy Evropských společenství*“.

Česká republika vyhlásila celkem 41 PO, které zaujímají téměř 9 % celkové rozlohy státu. Směrnice o ptácích identifikuje PO podle výskytu určitých druhů ptáků, nebo pro libovolné druhy ptáků stanovuje minimální počet 10 000 kusů ve shromaždišti (MŽP, 2003).

Co se týče možností hospodaření v PO, tam § 45e odst. 4 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, definuje, že je možné v tomto případě uzavřít s vlastníkem či nájemcem pozemku smlouvu. Když vlastníci či nájemci pozemků v písemné podobě vyjádří o uzavření takové smlouvy zájem, orgán ochrany přírody má povinnost nejpozději do 90 dnů zahájit o této smlouvě jednání. Orgán ochrany přírody smlouvu podepíše, pakliže tato smlouva není v rozporu s legislativními předpisy Evropských společenství a tímto zákonem. Jestliže smlouva na podkladě potřeb vlastníka nebo nájemce pozemku zahrnuje ustanovení o provádění aktivit podmíněných souhlasem orgánu ochrany přírody, takový souhlas se pro konkrétní aktivitu realizovanou vlastníkem nebo nájemcem pozemku nevyžaduje (MŽP, 1992).

2.7 Zastoupení EVL a PO v rámci Jihočeského kraje

Na území Jihočeského kraje se nachází poměrně značné množství EVL i PO. V následující tabulce (Natura 2000 b, 2013) je seřazeno 9 největších EVL (celkem jich je přes 100). Není překvapením, že největší plochu v rámci Jihočeského kraje, ale i v rámci celé České republiky zaujímá EVL Šumava. Nejmenší plocha v Jihočeském kraji připadá na oblast Prachatice – kostel s výměrou 0,0776 hektarů (viz Příloha č. 1, Obrázek 1).

Tabulka č. 3: Největší EVL v Jihočeském kraji (Natura 2000 b, 2013).

Kód lokality	Název lokality	Rozloha lokality (v ha)
CZ0314024	Šumava	171925,2166
CZ0314124	Blanský les	22211,9424
CZ0314123	Boletice	20348,7324
CZ0314023	Třeboňsko – střed	4026,9316
CZ0314126	Hlubocké obory	3257,0505
CZ0314022	Horní Malše	1619,3787
CZ0313123	Stropnice	1268,9972
CZ0313106	Lužnice a Nežárka	859,5027
CZ0314019	Velký a Malý Tisý	677,6577

Obrázek 3: Hořeček mnohotvarý český (*Gentianella praecox subsp. bohemica*) (KÚ - OZZL).

V Jihočeském kraji jsou předmětem ochrany v EVL např. popelivka sibiřská, stěvíčnick pantoflíček a hořeček mnohotvarý český (viz Obrázek 3) z cévnatých rostlin, z mechorostů pak dvouhrotec zelený, z měkkýšů perlorodka říční, velevrub tupý, z brouků roháč obecný, páchník hnědý či tesařík obrovský. Chránění kruhoústí a ryby jsou např. mihule obecná, hořavka duhová a vranka obecná, obojživelníci čolek velký a kuňka ohnivá. Chráněné savce reprezentuje např. netopýr velký, vydra říční a rys ostrovid (Řehounková a Řehounek, 2006).

Níže uvedená Tabulka č. 4 (Natura 2000 c, 2013) zobrazuje všechny PO v Jihočeském kraji opět podle velikosti. Největší PO v Jihočeském kraji, ale i v celé České republice je oblast Šumava (která je také největší EVL), poslední místo připadá oblasti Řežabinec.

Tabulka č. 4: Ptačí oblasti Jihočeského kraje seřazené podle velikosti (Natura 2000 c, 2013).

Kód lokality	Název lokality	Rozloha lokality (v ha)
CZ0311041	Šumava	97492,9858
CZ0311033	Třeboňsko	47360,2668
CZ0311040	Boletice	23565,2157
CZ0311034	Údolí Otavy a Vltavy	18368,1054
CZ0311039	Novohradské hory	9052,5068
CZ0311037	Českobudějovické rybníky	6362,0800
CZ0311036	Hlubocké obory	3321,5722
CZ0311038	Dehtář	351,9500
CZ0311035	Řežabinec	111,0114

Obrázek 4: Vír velký (*Bubo bubo*) (Naturephoto.cz, 2013).

V rámci předmětů ochrany PO v Jihočeském kraji lze zmínit např. chřástala polního, datlíka tříprstého, kvakoše nočního, slavíka modráčka, husu velkou, strakapouda prostředního, tetřívka obecného, tetřeva hlušce, čápa černého, výra velkého (viz Obrázek 4), datla černého, orla mořského, včelojeda lesního a motáka pochopa (Natura 2000 e, 2013).

3. Vliv zemědělského hospodaření na krajinu

3.1 Rozdělení zemědělské půdy

Půdní fond lze obecně rozdělit na dva typy – zemědělská a nezemědělská půda. Zemědělská půda zahrnuje ornou půdu, trvalé travní porosty, chmelnice, vinice, zahrady a ovocné sady. Do nezemědělské půdy patří lesy, vodní plochy, zastavené a ostatní plochy (ČUZK, 2012). Jak uvádí Zpráva o životním prostředí České republiky (2011), Česká republika je státem s vysokým podílem orné půdy na celkové rozloze státu (38 %, 5. místo v EU 27) a celkem vysokou lesnatostí (33,7 %). Větší část našeho území tvoří, z aspektu typologie využití území, pro střední Evropu typická lesozemědělská a zemědělská krajina. Zemědělská půda tvořila na našem území v roce 2011 celkem 4 229 tis. ha (tj. 53,6 % celkové rozlohy půdního fondu), nezemědělská půda pak 3 657 tis. ha. V rámci zemědělské půdy zastává největší podíl orná půda (70,9 %), na druhém místě se nacházejí trvalé travní porosty (23,4 %) a zbývajících 5,7 % tvoří chmelnice, vinice, ovocné sady a zahrady.

V rámci krajů České republiky, jak ukazuje Tabulka č. 5, vede ve výměře zemědělské půdy jednoznačně kraj Středočeský, za ním následuje kraj Jihočeský a Jihomoravský. Nejmenší plochu zemědělské půdy má Hlavní město Praha (dále Hl. m. Praha) a Karlovarský kraj.

Tabulka č. 5: Úhrnné hodnoty druhů pozemků – přehled po krajích k 31. 12. 2011 v hektarech (ČUZK, 2012).

Kraj	Orná půda	Chmelnice	Vinice	Zahrada	Ovocný sad	Trvalý travní porost	Zemědělská půda
Hl. m. Praha	14776	0	10	3965	623	876	20250
Středočeský	550320	3210	341	26905	11088	71223	663087
Jihočeský	313686	0	0	12425	2263	162776	491150
Plzeňský	258261	0	0	11555	1794	108320	379930
Karlovarský	54097	0	0	3000	627	66337	124061
Ústecký	171941	6188	395	8912	6013	72233	275682
Liberecký	65640	27	0	7579	1395	65254	139896
Královehradecký	191167	0	1	11589	4395	70774	277926
Pardubický	197792	2	0	11240	1899	60981	271914
Vysočina	316832	0	3	10189	632	82255	409911
Jihomoravský	353724	0	17735	16254	9000	29990	426703
Olomoucký	207375	1027	16	12105	2833	56407	279763
Zlínský	123230	0	986	9894	3093	56733	193937
Moravskoslezský	171549	0	0	17540	733	85135	274957
Celá ČR	3000390	10454	19489	163152	46390	989293	4229167

V rámci zemědělské půdy dochází k pozitivnímu zvyšování ploch trvalých travních porostů (za roky 2000 – 2011 o 2,9 %) na úkor orné půdy (za roky 2000 – 2011 snížení o 2,7 %). Mírně se zvyšuje plocha lesů (mezi roky 2000 – 2011 zvýšení o 0,9 %). Dochází k snižování zemědělské půdy (za roky 2000 – 2011 o 1,2 %), především pak orné půdy v důsledku rozšiřování zastavěných a ostatních ploch (mezi roky 2000 – 2011 nárůst o 3 %) (MŽP, 2011). Z hlediska bilance mezi kraji došlo v roce 2011 ve všech krajích, kromě Karlovarského, k úbytku orné půdy. K největšímu pak právě v kraji Jihočeském (MŽP, 2012).

Tendence změn ve využití území po roce 2000 jsou typické postupným úbytkem orné půdy a nárůstem trvalých travních porostů v rámci zemědělského půdního fondu a pak také postupným růstem zastavěných a ostatních ploch, což lze považovat za následek extenzifikace využití méně zajímavých a odlehlejších území, kde dochází k zmenšování rozsahu orné půdy a zvyšování výměry trvalých travních

porostů a lesních pozemků. Pro nejvýznamnější zemědělská území a urbanizační centra je příznačné naopak intenzifikované využití, jehož následkem je hlavně zvýšení rozsahu zastavěných a ostatních ploch, eventuálně i orné půdy na úkor jiných environmentálně hodnotnějších kategorií využití území. První proces je z krajinně – ekologického pohledu spíše příznivý, intenzifikace využití je však jasně negativní (MŽP, 2011).

Pokles orné půdy reprezentoval v roce 2011 vcelku 9 056 ha (cca 3 % celkové výměry). Asi 53 % této rozlohy orné půdy se změnilo v trvalé travní porosty (nejvíce v Jihočeském kraji a Plzeňském kraji), dalších asi 30 % bylo zastavěno. Nejmarkantnější množství orné půdy na úkor zastavěných ploch a jiných ploch (např. dopravní komunikace) byl obsazen v Hl. m. Praha (cca 95 % z 82 ha), pak v Jihomoravském kraji (58,4 %) a Středočeském kraji (33,3 %). Oproti tomu v roce 2011 vzrostlo 1 356 ha orné půdy, a to z větší části transformací trvalých travních porostů a ostatních ploch (především v Karlovarském, Ústeckém a Jihomoravském kraji). Následkem toho se zmenšila celková bilance orné půdy meziročně o 7 700 ha, tj. o 0,26 %, od roku 2000 se výměra orné půdy zmenšila o 2,7 %. Trvalé travní porosty se rozšířily v roce 2011 o 3 434 ha, tj. o 0,3 % (od roku 2000 o 2,9 %). Nové trvalé travní porosty se rozvíjí hlavně na bývalé orné půdě, celkem v roce 2011 na úkor trvalých travních porostů ubylo 4 794 ha orné půdy (asi čtvrtina v Jihočeském kraji). Tato hodnota překonává souhrnný nárůst, protože určité trvalé travní porosty byly naopak rozorány a přetvořeny na ornou půdu (557 ha) či využity odlišným způsobem (MŽP, 2011).

V současné době lze specifikovat dva druhy hospodaření, extenzivní a intenzivní. Člověk se postupem času naučil využívat určitý vymezený prostor zemědělské půdy, který ale upravuje a zpracovává pro svou potřebu. V tomto případě se ale tato úprava a zpracování zemědělské půdy dá považovat jako negativní vliv pro přírodní prostředí. Je to například tím, že člověk půdu ošetřuje těžkými stroji, používá chemická hnojiva, pěstuje monokultury, odvodňuje pozemky a upravuje vodní toky. Tím významně mění přirozenou tvář krajiny a často je velmi těžké až nemožné ráz krajiny navrátit do původního stavu (Hnutí Duha, 2013).

3.2 Vliv hospodaření na vodní režim krajiny a biodiverzitu

Metodická příručka mapování biotopů soustavy Natura 2000 (Guth, 2002) jmenuje celkem 9 kategorií činností, které působí na životní prostředí.

Tabulka č. 6: Některé činnosti, které ovlivňují stav lokality z hlediska ochrany přírody (Guth, 2002).

Kategorie činností	Některé činnosti v rámci dané kategorie
Zemědělské a lesní hospodářství:	Pěstování rostlin, používání pesticidů, hnojení, pastva, vypalování a jiné.
Rybolov, lov a sběr:	Profesionální rybolov, sportovní rybářství, lov, všeobecné zásahy do fauny, všeobecné zásahy do flory a jiné.
Těžební a důlní průmysl:	Těžba písku a štěrku, doly, těžba rašeliny a jiné.
Urbanizace, industrializace a podobné aktivity:	Urbanizované plochy, průmyslové nebo obchodní zóny, skládky, zemědělské stavby a jiné.
Doprava a komunikace:	Sítě komunikací, transport energie, lodní doprava, zlepšený přístup na lokalitu a jiné.
Turistika a volný čas:	Areály sloužící pro sport a zábavu, naučná stezka, venkovní sporty a jiné.
Znečištění a jiné faktory lidské činnosti:	Znečištění vody, vzduchu, půdy, hlukové rušení, vandalismus a jiné.
Člověkem způsobené změny vodních poměrů:	Odvodňování, odstraňování sedimentů, regulace toků, zaplavování, hráze, nábřeží a jiné.
Přírodní procesy (abiotické a biotické):	Eroze, zanášení bahnem, vysychání, zaplavování, přírodní katastrofy a jiné.

Výše zmíněná tabulka prezentuje souhrn činností a aktivit člověka mající vliv na naši přírodu. Souvislost se zemědělstvím lze shledávat téměř ve všech bodech, jelikož se zemědělstvím souvisí i všeobecné zásahy do fauny a flory, ale např. i zvyšování zastavěných ploch u zemědělských staveb, které bývají obvykle na velké ploše. V rámci zemědělství se musí hospodáři nějak přesouvat, odvážet úrodu apod., tudíž lze vliv na krajinu shledávat i ve stavbě zemědělských cestních sítí apod. Znečištění je také součástí zemědělství, tj. znečištění např. biologickým materiálem nebo hnojivou, ale i pohonnými hmotami ze zemědělských strojů. Tato kapitola se zaměří zejména na vliv zemědělství na biodiverzitu a vodní komponentu krajiny, změny její kvality apod.

Vlivu zemědělství na biodiverzitu se věnoval např. Boháč a kol. (2006). Autoři upozorňují, že zemědělství má zájem na jednoduchých a uniformních ekosystémech (monokulturách) řízených člověkem. Obvykle to vyplývá z preventivních opatření před škůdci (většinou hmyzem), kteří nacházejí v monokulturách vhodné podmínky

pro svůj vývoj. Hlavní vlivy zemědělství na biodiverzitu lze sledovat ve ztrátě nebo přeměně biotopů, znečištění pesticidy, introdukci nepůvodních, často exotických druhů rostlin a živočichů, přílišnou exploatací půdy, odlesněním a změnou travních ekosystémů, ztrátou ekologické únosnosti ekosystémů, změnou původní vegetace, která je spojena skoro vždy se ztrátou původního biotopu.

Problém s pesticidy je obecně velmi rozsáhlý. Ty snižují počty drobných savců a prostřednictvím sekundárních otrav i počty velkých šelem. Díky vlivu na hmyzí škůdce způsobují následně pesticidy smrt prospěšných druhů hmyzů (včel), velký vliv mají na počty pavouků, brouků. Prostřednictvím znečištění a zanesení vod pesticidy a herbicidy jsou výrazně ohroženy i druhy obojživelníků a ryb. Herbicidy rapidně snižují diverzitu planě rostoucích rostlin poblíž takto ošetřovaných zemědělských ploch (Isenring, 2010). Ačkoliv již několik desetiletí trvá evropská politika zákazu škodlivých pesticidů, negativní účinky pesticidů na rostliny a živočichy prokazatelně přetrvávají, zároveň to pak také omezuje možnost pro vlastní biologickou ochranu proti škůdcům (Geiger a kol., 2010). Podobná je situace se změnou neekologických způsobů hospodaření, kdy ani po jejich nahrazení ekologickým zemědělstvím je obnovení druhově bohaté vegetace náročné a úplně se nedaří (Poschlod a kol., 2005).

Primack (2001) dále upozorňuje na problém fragmentace stanovišť. Ta může limitovat migrační a kolonizační potenciál různých druhů, omezovat lovecké schopnosti zdejších druhů, nehledě na zmenšení původních populací a následné riziko inbrední deprese a genetického driftu apod. Na druhou stranu fragmentace podporuje diverzifikaci plodin a heterogenitu pozemků (Falco a kol., 2008). Prokazatelný je i negativní vliv využívání hnojiv na biodiverzitu, a to zejména zvyšováním fosforu, dusíku a uhlíku v půdách, zasočováním půd, ve kterých pak některé z původních rostlin nebo druhů bezobratlých nemohou přežít (Mozumder a Berrens, 2007).

Boháč a kol. (2006) uvádí, že zemědělství na druhou stranu může cíleně, zejména managementem, biodiverzitu přírody výrazně podpořit, např. střídáním plodin, skladbou osevních postupů, kromě hlavních plodin využívat i meziplodiny. Pestrost agroekosystému mimo plodin pěstovaných na orné půdě zvyšují i trvalé travní porosty. Na nově vzniklých zemědělských plochách se začínou obvykle také usazovat

nové druhy živočichů, kteří zde dosud nežili. Na zemědělské plodiny jsou též navázány některé druhy hmyzu, které obohatí stávající genofond.

Co se týče vlivu na vodní režim krajiny, stačí se podívat do minulosti, jak uvádí Simon a Sucharda (2004). Po druhé světové válce u nás docházelo k velkému odvodnění (melioracím) s cílem o maximalizaci výměry zemědělského půdního fondu. Souběžně s tím docházelo také k scelování pozemků, odstraňování kolektivizací ponechaných mezí, drobnějších lučních enkláv a rozptýlené zeleně. Důsledkem bylo zásadní zjednodušení krajinné mozaiky a úbytek porostu pro zasakování i povrchovou akumulaci srážkových vod. Výrazně se také urychlily odtoky z polních honů a výrazně tak zkrátily dobu retardačního účinku krajiny. I špatný stav polních cest, které nemají většinou žádné odvodnění a jsou po každou sezónu vedeny jinak, způsobuje poškození a hutnění dalších pozemků a jejich následnou povrchovou erozi. I výše zmiňované snižování biodiverzity může následně ovlivnit vodní režim, neboť každá dřevina má jiné schopnosti působit vodozadržně nebo protierozně.

Vopravil a kol. (2010) dále zmiňuje vliv hospodaření na kvalitu vod. Zemědělské hospodaření přirozeně ovlivňuje kvalitu povrchových a podzemních vod, protože je uskutečňováno na půdě v krajině, odkud voda v rámci hydrologického cyklu pochází. Živiny (dusík, fosfor, draslík), organicky vázané látky a další sloučeniny (síra, pesticidy) jsou nutnou podmínkou pro zdárný růst zemědělských plodin, nicméně pakliže se dostanou do vodního prostředí ve zvýšeném množství, působí značně negativně (Johnes a Heatwaite, 1997). V případě hospodaření na svazích apod., pod nimiž se nachází vodní toky, dochází k erozi půdy, vodní toky se tak zaplňují nejen živinami z půdy, ale také půdními částicemi. Ty mohou vodu zakalovat, mění se dno, voda se může rozlévat do okolního prostředí nebo v případě sesuvů může být vodní tok půdou úplně přehrazen. Jak uvádí Maticic (1999), pakliže se dusičnany dostanou do podzemních vod, mohou působit nepříznivě na splňování limitů dusičnanů pro pitné vody, což je další velmi závažný problém, jehož řešení je poměrně drahé.

Zemědělství, respektive pěstované plodiny, může ovlivňovat vodní režim i nepřímo, a to zejména ovlivňováním kvantitativní složky srážkoodtokového procesu, kdy prostřednictvím intercepce a spotřeby půdní vláhy vegetace ovlivňuje, jaká část

z objemu srážkové vody se bude dále účastnit povrchového odtoku. Tím nepřímo reguluje množství vody. Změněný vegetační kryt (zemědělské plodiny) podstatně ovlivňuje průběh erozních procesů vzhledem k tomu, že jednotlivé druhy rostlin jsou schopny zadržet rozdílné množství vody (Langhammer, 2002). Hiironen a kol. (2010) hovoří o vlivu scelování pozemků na vodní komponentu krajiny, které způsobují zejména drenážní práce. Čištěním příkopů dochází ke zhoršování povrchové i říční eroze, rovněž to způsobuje zvýšení množství fosforu v řekách apod.

Zásadním problémem ovlivňující životy lidí jsou povodně. Na jejich vznik sice působí i jiné faktory, ovšem zemědělství se zde uplatňuje poměrně zásadně. Rozvoj osídlení a zkulturnění omezuje akumulaci a retenční schopnost krajiny. Zvýšila se výměra zastavěných ploch. Svou roli hrají i dříve realizovaná nevhodná vodohospodářská (například toků, opevnění, zahloubení koryt drobných vodních toků) nebo zemědělská (například sloučení polí ve velké celky) opatření. K urychlení odtoku vody z krajiny přispívají částečně i stavby plošného odvodnění (drenáže). Zde lze zmínit i případ, kdy je možné v krajině spatřit vodu stojící na polích jako následek utužení půd (v současné době je utužením ohroženo až 45 % zemědělské půdy v ČR) (Vopravil a kol., 2010). Povodně pak mohou způsobovat problémy, když vypláchnou půdy přesycené dusičnany či jinými látkami ze zemědělství (Dukes a Evans, 2006).

Se všemi výše zmiňovanými důsledky a ovlivněními biodiverzity a vodního režimu se v naší republice můžeme setkat již delší dobu. Lidé si již uvědomili a stále uvědomují, že některé zásahy související s hospodařením mají dalekosáhlé důsledky, které mohou i ohrozit lidské životy. Proto se vymýšlejí, aplikují a stále modernizují různá nápravná či revitalizační opatření, která by těmto důsledkům měla zabraňovat. Konkrétně je možné zmínit například Baláže a kol. (2008), který uvádí v první řadě jako zásadní změnu některých zákonů, dále hrají důležitou roli dotace, ale i například lepší management krajiny a další. Simon a Sucharda (2004) zase zmiňují například převod pozemků s velkým sklonem, zvýšení retenční kapacity zemědělských pozemků, ale na druhou stranu však autoři upozorňují, že celkovou revitalizaci většinou není možné uskutečnit.

3.3 Vliv soustavy Natura 2000 na hospodaření

V rámci projektu Natura 2000 úzce spolupracují majitelé pozemků, obecní samosprávy, nevládní organizace aj. Obecně se tvrdí, že fakt, že se obec nachází v evropsky chráněném území, nemá v podstatě dopad na příslušné subjekty, který by podstatně omezoval jejich působení. Naopak se mohou stát „pečovateli“ o dané chráněné území a obdržet od státu finanční podporu. Hospodaření by výrazně nemělo ovlivňovat rozvojovou politiku chráněných oblastí a s majiteli pozemků komunikují příslušné orgány na ochranu těchto oblastí. V případě plánování výstavby nebo určité investiční akce by projektanti automaticky měli brát ohled na území, která jsou chráněna, a na takováto území je ani neumisťovat (Natura 2000 d, 2013). Je však zřejmé, že často je hlavní ekonomický zájem, tlak na využití co největší výměry orné půdy apod., a tak vznikají konflikty.

Keenleyside (2005) například uvádí, že většina zemědělských ploch patřící do Natury 2000 má nízkou produktivitu práce z pohledu zemědělské výroby a velký podíl ruční práce. Většinou se zde hospodařilo extenzivně. Mnozí zemědělci považují za ekonomicky nevýhodné pokračovat v tomto extenzivním hospodaření. Jelikož schází finanční podpora tohoto způsobu hospodaření, je mnoho území Natura 2000 aktuálně ohroženo tím, že je zemědělci v okrajových oblastech ponechají jejich osudu a v jiných částech naopak dojde k intenzifikaci zemědělské výroby.

Pro většinu zemědělských činností, kde byl příznivý stav chráněných fenoménů udržen dosavadním způsobem, by v podstatě existence Natury 2000 neměla představovat žádná velká omezení. Pro ty, které tyto „podmínky“ nesplňují, to už znamená problém zejména v přizpůsobení se alespoň podobným způsobem hospodaření jednotlivým cílům projektu. Kde šlo předtím o území, které nespadovalo pod ochranu, najednou vznikají omezení plynoucí z obecné ochrany či ze zvláštní ochrany. Na druhou stranu je čeká podpora ve formě finanční dotace na vhodný způsob hospodaření nebo finanční kompenzace za skutečně vzniklou újmu (Karlík a Tylová, 2005).

Určitá omezení tedy pro území Natury 2000 fungují. V evropské legislativě jsou uvedeny požadavky (směrnice a nařízení Evropského společenství) mimo jiné z oblasti životního prostředí. Tyto požadavky jsou uvedeny celkem v 18 směrnících

(v roce 2012 bylo v ČR v platnosti 15 z nich). Všechny směrnice zahrnují konkrétní kontrolní požadavky. Ty z ní musí vycházet a současně je dobré, když reflektují národní legislativu tak, aby jejich zaváděním nedocházelo ke zvyšování kontrolní zátěže u zemědělců. Některé souvisí i s Naturou 2000. Z toho vyplývá, že u těch, kdo hospodaří na pozemcích v EVL, se např. kontroluje, jestli nedošlo k poškození nebo zničení významného krajinného prvku vodní tok a niva (§ 4 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů) nebo zda nedochází k poškození předmětu ochrany EVL (§ 45b zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů), apod. Touto kontrolou je pověřena Česká inspekce životního prostředí (MZe, 2009).

Zmínit je zde možné také skutečnost, že soustava Natura 2000 funguje v podstatě již 8 let, což je poměrně dlouho. Z toho vyplývá fakt, že se začínají objevovat podněty na chybné vymezení některých EVL, respektive jejich hranic, což by mohlo v důsledku změnit některá omezení pro hospodářství. K chybnému vymezení lokalit Natura 2000 může docházet při nedostatku nebo použití chybných informací při jejich vyhlášení nebo pokud došlo k vymizení předmětu ochrany. V roce 2012 evidovala AOPK ČR výhrady až u 6 % území z celkového počtu EVL. Dostálová a Handlová (2012) však uvádějí, že jen u 0,5 % lokalit (tj. 5 z 1 082 EVL!) byla tato podezření shledána jako dostatečně podložená, naopak u 3,5 % lokalit (24 z 1 082 EVL) bylo možné potíže přičíst nedostatečnému zajištění ochrany.

Český právní řád počítá obecně s kompenzací škod způsobených hospodařicím subjektům v důsledku ochrany přírody a krajiny (§ 58 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů). Předpokladem pro uplatnění tohoto nároku je především existence rozhodnutí či nařízení orgánu ochrany přírody, které hospodaření omezuje. V případě zemědělského hospodaření byly vydány vyhlášky upravující tyto náhrady škod (např. vyhláška č. 432/2005 Sb., kterou se stanoví podmínky a způsob poskytování finanční náhrady za újmu vzniklou omezením zemědělského hospodaření). V roce 2000 dále zavedla Česká republika zákon č. 115/2000 Sb., který se zabývá náhradami škod, které jsou způsobeny chráněnými druhy živočichů. Subjekty, kterých se tato skutečnost týká, mohou uplatnit svoje nároky a mohou očekávat vrácení ušlého zisku formou odškodnění (MŽP, 2000).

4. Agroenvironmentální opatření

Programový dokument pod názvem Horizontální plán rozvoje venkova ČR pro období 2004 – 2006 (Mze, 2004) zahrnoval tzv. agroenvironmentální opatření (dále AEO), jejichž úkolem bylo podpořit jednotlivé způsoby využití zemědělské půdy. Jde již o uzavřený program, který je postupně nahrazován Programem rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013 (MZe, 2007). AEO jsou v souladu s ochranou a zlepšením životního prostředí a krajiny. Vezme – li se v úvahu finanční objem, jedná se o největší opatření pro provádění politiky rozvoje venkova. AEO podporují ekonomické aktivity ve venkovských oblastech, snaží se vytvářet pracovní místa a tím snižovat míru nezaměstnanosti. Jak uvádí Šarapatka a Urban (2005), AEO se snaží odměňovat zemědělce za environmentální služby, které by jinak v intenzivním zemědělství neposkytovali nebo je uskutečňovali v malé míře.

Struktura Programu rozvoje venkova je daná čtyřmi osami, u kterých můžeme cíle shrnout jako modernizace zemědělských podniků, zmírňování klimatických změn, obnova a rozvoj vesnic, posílení řídicích a administrativních schopností na venkově. AEO vznikla z toho důvodu, jelikož si společnost začínala čím dál více uvědomovat nezbytnost zemědělce jako tvůrce venkovské krajiny a hospodáře. Nařízení vlády č. 79/2007 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření, ve znění pozdějších předpisů, shrnuje podmínky realizace jednotlivých AEO.

AEO byla v Evropě zahájena rokem 1985. Jejich dosti omezené provádění můžeme ale datovat do roku 1991, kdy byla Nařízením Rady (EEC) č. 2078/92, o zemědělských výrobních metodách, slučitelných s požadavky ochrany životního prostředí a zachování venkovské krajiny, rozšířena. Od roku 1992 jsou AEO povinná pro členské státy Evropské unie.

AOE fungují na několika základních principech (Šarapatka a Urban, 2005):

- příjemcem podpor je zemědělec,
- dobrovolnost,
- dlouhodobost – zemědělci se zavazují plnit závazky po dobu minimálně 5 let,
- přiměřenost plateb,

- spolufinancování: EU platí část výdajů přímo spojených s podporou zemědělců (50 – 80 % podle typu oblasti – zaostávající regiony mohou být spolufinancovány EU větším podílem),
- povinnosti, které zemědělcům vzniknou vstupem do opatření, reprezentují aktivity, které ve svých nárocích na ochranu životního prostředí jdou nad rámec podmínek zahrnutých v právních předpisech a tzv. Zásadách správné zemědělské praxe,
- přístupem k opatřením zároveň plní zemědělci také podmínky Zásad správné zemědělské praxe.

Analýza využívání dotačních titulů v rámci AEO, kterou realizoval Moudrý a kol. (2008) skrze celou Českou republiku ukázal, že nějaký dotační titul pobírá většina hospodařících subjektů (83,53 %). Nejčastěji jsou využívány agroenvironmentální programy, SAPS (jednotná platba na plochu) a platby na LFA (platby v rámci méně příznivých oblastí).

4.1 Přehled agroenvironmentálních titulů

AEO jsou obsažena v jednotlivých dotačních titulech. Cílem jednotlivých dotačních titulů je oboustranná spokojenost, tedy jak samotných hospodařících subjektů, kteří se budou těmito opatřeními řídit, tak orgánů, které mají na starosti zvýšení kvality přírodního prostředí. Všechny agroenvironmentální dotační tituly jsou pro obě strany závazné po dobu 5 let. Dalším jejich společným rysem je, že vedou hlavně ke zvýšení úrodnosti půdy, ochraně krajiny před erozí a vysycháním. Dotační tituly ukládají příjemcům povinnost splňovat kritéria a podmínky pro poskytování dotací v zákoně č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů (MŽP a, 2007).

Mezi hlavní dotační tituly patří „Ekologické zemědělství“, „Integrovaná produkce“, „Travní porosty“ a „Orná půda“. Dotační tituly „Integrovaná produkce“, „Travní porosty“ a „Orná půda“ jsou dále děleny na podtituly (Kolektiv autorů, 2007). Na agroenvironmentální politiku jsou vyčleněny téměř 2,5 miliardy EUR z rozpočtu

Evropské unie (Evropský účetní dvůr, 2011). Zda je tato politika dobře nastavena a vedena má za úkol zjišťovat Evropský účetní dvůr (MŽP a, 2007).

Ekologické zemědělství

Hlavními myšlenkami ekologického zemědělství je hospodaření v souladu s přírodou s co nejmenší závislostí na vnějších vstupech. Ekologické zemědělství je v Evropě i u nás uznávanou metodou, kterou se zabývá zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, ve znění pozdějších předpisů (Šarapatka a Urban, 2005). Ten jej v § 3 definoval jako „*zvláštní druh zemědělského hospodaření, který dbá na životní prostředí a jeho jednotlivé složky stanovením omezení či zákazů používání látek a postupů, které zatěžují, znečišťují nebo zamořují životní prostředí nebo zvyšují rizika kontaminace potravního řetězce, a který zvýšeně dbá na vnější životní projevy a chování a na pohodu chovaných hospodářských zvířat*“.

Integrovaná produkce

Integrovaný přístup lze jinými slovy interpretovat jako soustředění se na různé fáze růstu rostlin. Na jednotlivé fáze růstu rostlin mají vliv odlišné parametry veličin, jako je například teplota a vlhkost vzduchu (stejně jako na aktivitu některých škůdců). V různých fázích jsou také rostliny náchylnější vůči různým patogenům. Cílem integrované produkce je využití přirozených zdrojů a regulačních mechanismů, za současné eliminace potřeby uměle dodávané energie a látek, jejichž využívání je drahé a zatěžuje životní prostředí. Konkrétně lze integrovaným přístupem dosáhnout snížení používání hnojiv a pesticidů. Dalším pozitivem je možnost omezení vstupů do porostů na nejnutnější mez a současně snížení spotřeby fosilních paliv, omezení zatěžování půdy chemickými látkami a pojezdem, zvýšení kvality produktů a nakonec i zvýšení efektivity konkrétních zásahů. Do tohoto titulu patří tři druhy registrovaných kultur, a to ovocný sad, vinice a orná půda, která se zaměřuje na pěstování zeleniny (MŽP a, 2007).

Travní porosty

Současné hospodářství, které je typické intenzivním využíváním luk a pastvin, způsobuje potlačování konkurenčně slabých druhů rostlin a živočichů. Posilovány jsou pouze určité druhy na úkor ostatních. Naopak paradoxně louky a pastviny, které

nejsou dostatečně nebo vůbec využívány, tím pádem pustnou. Jedná se hlavně o místa, která jsou v odlehlejších oblastech pohraničí. Návrat do jejich původního stavu by znamenal velké úsilí. Udržování travních porostů šetrným hospodařením vede k zachování standardních životních podmínek pro faunu a floru, pestrost kulturní krajiny a vysoké nutriční hodnoty pro hospodářská zvířata. Do tohoto titulu patří dva základní druhy podtitulů – louky a pastviny. Součástí dotačního titulu „Travní porosty“ jsou také nadstavbové tituly – trvale podmáčené louky a rašelinné louky, hnojené a nehnojené mezofilní a vlhkomilné louky, mezofilní a vlhkomilné louky s neposečenými pásy, hnojené a nehnojené horské a suchomilné louky, horské a suchomilné louky s neposečenými pásy, ptačí lokality na travních porostech – chřástal polní, bahňáci, dále pastviny, druhově bohaté pastviny, suché stepní trávníky a vřesoviště (MŽP a, 2007).

Orná půda

Titul „Orná půda“ podporuje hospodáře ve využívání tzv. regionálních travnatých směsí, které oproti běžným komerčním směsím nemají tendenci se šířit do dalších porostů a dávají šanci k osídlení porostu cennými bylinami. Výsledkem efektivního postupu v tomto titulu je bezesporu snížení rizika záplav, uchování druhové pestrosti díky regionálním travnatým směsím, odtok vody, který je následně značně zpomalen. Do tohoto titulu patří podtituly – zatravňování orné půdy, zatravňování orné půdy podél vodního útvaru, zatravňování orné půdy regionální směsí, zatravňování orné půdy regionální směsí podél vodního útvaru, pěstování meziplodin a v neposlední řadě biopásy¹ (MŽP a, 2007).

---

¹ Biopás (viz Obrázek 5) je pruhové potravní políčko o šíři 6 - 12 m umístěné na okraji nebo uvnitř půdních bloků. Směs osiva pro biopásy se skládá z pohanky, prosa, kapusty a jiné plodiny, jako je například obilnina nebo lupina bílá. Biopás zůstává na půdě po celý rok (od jarního výsevu do zaorání následujícího jara) (MŽP b, 2007).

Obrázek 5: Biopás (ČSO, 2013).

4.2 Platby a podmínky nastavení jednotlivých titulů

Účastí na AEO dochází ke zmenšení příjmů (např. způsobenému nižšími výnosy při zmenšování spotřeby vstupů) či ke zvýšení výdajů (např. když se zemědělec zaváže sekat travní porost o jednu seč navíc, než je zvyklý). Často jde o kombinaci obou konceptů. Pravidlem je, aby platba nebyla vyšší než reálná ztráta, kterou zemědělec účastí na AEO utrpí. V oprávněných případech lze uplatnit tzv. motivační příplatek, který může nabývat až 20 % vypočtené platby. Pro zavedení příplatku je ale zapotřebí shromáždit adekvátní argumenty. Ze způsobu určení plateb plyne, že zemědělci nejsou odměňováni za reálnou hodnotu, kterou v podobě environmentálních služeb společnosti dodávají, ale dostávají zaplacený výdaje spojené s jejich poskytováním. Pro zemědělce je do určité míry přínosem, že mají značný stupeň jistoty, že po dobu minimálně pěti let mohou ve svém hospodaření s příslušnými platbami počítat (Šarapatka a Urban, 2005).

Platby se rovnají příspěvku na hektar zemědělské půdy. Pět let, kdy trvá závazek pro hospodáře, se platby každým rokem opakují. Na platby přispívá ze čtyř pětin Evropská unie a zbývající pětinu hradí Česká republika. Platba, na kterou mají tímto hospodáři nárok, jsou jakousi kompenzací za případné náklady, které vznikají

z důvodu účasti na daném opatření a případnou ztrátu příjmů, které by touto účastí vznikly. Jako „protislužba“ pro získání těchto prostředků z výše jmenovaných titulů jsou podmínky, které musí příslušní hospodáři splnit (MŽP a, 2007).

Dotace se vypočítává jako součin výměry, na kterou je poskytována dotace v rámci konkrétního AEO a sazby určené pro příslušné AEO. Dotace se poskytuje v korunách podle směnného kurzu uveřejněného v prvním Úředním věstníku Evropské unie vydaném v kalendářním roce, za který se dotace poskytuje. Pro rok 2012 byl platný směnný kurz 25,505 Kč/EUR. Při kombinaci několika AEO na jednom půdním bloku nesmí celková dotace na hektar překročit maximální limit stanovený předpisy Evropské unie. Maximální limity jsou následující (SZIF, 2012):

- 600 EUR/ha, jde – li o ornou půdu,
- 450 EUR/ha, jde – li o travní porosty,
- 900 EUR/ha, jde – li o trvalé kultury.

Dále budou uvedeny jednotlivé tituly z pohledu podmínek pro splnění včetně plateb, které jsou v nabídce. Všechny platby jsou uvedeny v EUR, vypláceny jsou však zemědělcům v korunách podle daného kurzu (MZe, 2011).

Platby v rámci titulu Ekologické zemědělství

Předmětem dotace v rámci tohoto titulu je zemědělská půda obhospodařovaná v režimu přechodného období či certifikovaném ekologickém zemědělství s kulturou travní porost, orná půda, vinice, ovocný sad nebo chmelnice. Předmětem dotace tedy nemůže být půdní blok/díl s kulturou „O“ (jiná kultura). Režim přechodného období či certifikovaného ekologického zemědělství musí být v LPIS (Veřejný registr půdy) evidován u každého půdního bloku/dílu, na který žádá žadatel dotaci v tomto titulu (MZe, 2011). Hlavním východiskem pro určení platby je nižší výnos plodin a užitkovost hospodářských zvířat v ekologickém zemědělství ve srovnání s konvenčními farmami, hlavně díky vyloučení použití intenzifikačních faktorů, odlišné struktuře pěstovaných plodin a rozdílnému systému chovu hospodářských zvířat (MZe, 2007).

Mezi podmínky, které musí daný subjekt dodržovat, patří zákaz využívání geneticky modifikovaných organismů, dále si musí zavést evidenci o krmivech, léčivech, pěstování různých plodin a starat se o zvířata formou zabezpečení prevence onemocnění. Povinnosti pro splnění nejen těchto, ale i dalších požadavků, lze nalézt v příslušných zákonech a vyhláškách. Dané hospodařící subjekty si musí nastudovat zákon č. 553/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, ve znění pozdějších předpisů, Nařízení Rady č. 1991/2006 a vyhlášku 16/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ekologickém zemědělství. Maximální výše plateb je 1 639 EUR na hektar dané zemědělské půdy. Více jak 50 % zde připadá na travnaté kultury a naopak maximálně 4 % na travní porosty (MŽP a, 2007).

Platby v rámci titulu Integrovaná produkce

Předmětem dotace v rámci titulu „Integrovaná produkce“ je zemědělská půda s kulturou vinice nebo sad, na kterém se pěstuje některý z druhů ovocných stromů, popřípadě ovocných keřů nebo orná půda, na které žadatel plánuje v době pětiletého období pěstovat určité druhy zeleniny (MZe, 2011). Výchozí diskem pro stanovení platby jsou nižší realizované výkupní ceny z příčiny nižší jakosti části produkce, dále sehrávají roli náklady spojené se signalizací a monitoringem škodlivých činitelů, zvýšené náklady na pracovní sílu aj. (MZe, 2007).

Hlavní legislativní dokument, který je v tomto ohledu potřeba znát, je nařízení vlády č. 79/2007 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření, ve znění pozdějších předpisů, které popisuje účinné látky, které nesmí být obsaženy v přípravcích na ochranu rostlin. Dále je možné využívat pouze určitá uznaná osiva. V neposlední řadě je potřeba zajistit rozbor vzorku půdy osobou, která bude mít odbornou způsobilost, a to nejpozději do konce třetího roku z pětiletého období. Maximální výše plateb je 1 382 EUR na hektar dané zemědělské půdy. 36 % zde připadá na integrovanou produkci vinné révy, nejmenší podíl platby v tomto titulu připadá na integrovanou produkci ovoce (MŽP a, 2007).

Platby v rámci titulu Travní porosty

Předmětem dotace je půdní blok/díl s kulturou travní porost. Žadatel musí do podopatření zařadit vždy komplexní výměru travních porostů, kterou má evidovanou v LPIS ke dni podání žádosti o zařazení (jedná se o celofaremní opatření), s výjimkou (MZe, 2011):

- výměry ploch travních porostů vyznačených v LPIS jako nevhodné pro AEO,
- výměry ploch travních porostů, u nichž nepřipadá v úvahu žádný titul tohoto podopatření z pohledu ochrany krajiny a přírody; žadatel tento fakt dokládá souhlasným vyjádřením orgánu ochrany přírody k žádosti o zařazení na formuláři od SZIF,
- výměry ploch, kterou má žadatel zařazenou do titulu zatravňování orné půdy.

V tomto titulu se nachází dva legislativní dokumenty, které je potřeba znát, a to nařízení vlády č. 242/2004 Sb., o podmínkách provádění opatření na podporu rozvoje mimoprodukčních funkcí zemědělství spočívajících v ochraně složek životního prostředí (o provádění agroenvironmentálních opatření), ve znění pozdějších předpisů a nařízení vlády č. 79/2007 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření, ve znění pozdějších předpisů. Předpokladem pro správné dodržování postupů je například nevyužívání upravených kalů. V podtitulu Louky je podmínka pro získání platby sečení travního porostu minimálně dvakrát ročně. V podtitulu Trvale podmáčené louky a rašelinné louky se hospodář zavazuje, že nebude tento travní porost mulčovat, přepásat, nebude provádět obnovu a příssev travního porostu. V rámci podtitulu Hnojené mezofilní a vlhkomilné louky je pro hospodáře důležité vzít na vědomí, že veškerou posečenou hmotu z pozemku bude odklízet. Oproti podtitulu Nehnojené mezofilní a vlhkomilné louky, kde se zakazuje používat hnojiva, je zde možné hnojit, ale do určité výše (MŽP a, 2007).

V podtitulu Hnojené horské a suchomilné louky je zajímavé, že je zde závazek na sečení travního porostu minimálně jednou ročně, a to v termínech do 31. 7., od 15. 7. do 31. 8. nebo od 15. 8. do 30. 9. I v některých dalších podtitulech, kde je minimální podmínka pro sekání travních porostů, jsou stanoveny mezní termíny pro tuto činnost. Pro ochranu chřástala polního a bahňáků se příslušný

subjekt zavazuje, že nebude na pozemku pást a používat hnojiva. V podtitulu Suché stepní trávníky a vřesoviště je zakázáno používání herbicidů k chemické likvidaci plevelů.

Pro tento titul, který je ze všech největší, připadá samozřejmě největší část plateb, a to 2 217 EUR na hektar dané zemědělské půdy. Nejmenší část je vyhraněna na podtitul Louky, maximálně 3 % a největší část naopak na podtitul Trvale podmáčené louky a rašelinné louky svými 19 % (MŽP a, 2007).

Platby v rámci titulu Orná půda

Předmětem dotace je půdní blok nebo jeho část, která ke dni podání žádosti o zařazení má v LPIS kulturu orná půda, v období od 20. 4. 2004 do dne podání žádosti o zařazení nemá evidovanou v LPIS kulturu travní porost, splňuje alespoň jedno ze specifických kritérií (např. střední svažitost půdního bloku je větší než 10 stupňů, nebo min. na 50 % výměry půdního bloku se vyskytuje půda mělká, písčitá, velmi těžká nebo podmáčená aj.) Půdní bloky nacházející se min. z 50 % své výměry ve zvláště chráněném území podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, lze zatravnit regionální travní směsí schválenou příslušným orgánem ochrany přírody (MZe, 2011).

Poslední titul „Orná půda“ se vyznačuje zákazem používání dusíkatých hnojiv na zatravněných plochách. Hospodář například dále nesmí přepásat zatravněné plochy v průběhu prvního roku pětiletého období. Jelikož je tento titul také tvořen více podtituly, můžeme i zde nalézt podmínky, které jsou specifické jen pro určitý podtitul. Např. povinnost subjektu používat běžnou travní směs v podtitulu Zatravnění orné půdy. Pro podtitul Zatravnění orné půdy podél vodního útvaru je důležité nezatravněvat pozemky, které se nachází více jak 25 metrů od daného vodního útvaru. Neporušit porost minimálně do 15. února následujícího roku od jeho zasetí je typické pro podtitul Pěstování meziplodin.

Dotační titul „Orná půda“ je druhým největším titulem, a proto na něj připadá druhý největší objem finančních prostředků, a to 1 794 EUR na hektar dané zemědělské půdy. Přes 22 % připadá na podtitul Biopásy, zatímco pouhých 5 % na podtitul Pěstování meziplodin (MŽP a, 2007).

4.3 Platby v rámci soustavy Natura 2000

Platby směřují k subjektům hospodařícím na území PO a EVL jako náhrada specifického znevýhodnění vyplývajícího z implementace evropských směrnic pro soustavu Natura 2000. Pro žadatele plateb v rámci soustavy Natura 2000 existují opět podmínky, které je potřeba splnit. Z oblastí Natura 2000 lze platby poskytovat v PO nebo EVL, které se nacházejí na území 1. zóny národních parků nebo 1. zóny chráněných krajinných oblastí. Za předpokladu, že se na dané ploše neuplatňují některá AEO, je pro žadatele platby důležité si uvědomit, že jeho travní porosty musí být alespoň jednou ročně spaseny nebo alespoň dvakrát ročně posečeny a to v předem stanovených termínech. Žadatel o podporu musí hospodařit minimálně na 1 ha zemědělské půdy s kulturou travní porost a dále se musí zavázat, že zde bude provozovat zemědělskou činnost po dobu min. 5 let (MZe, 2007).

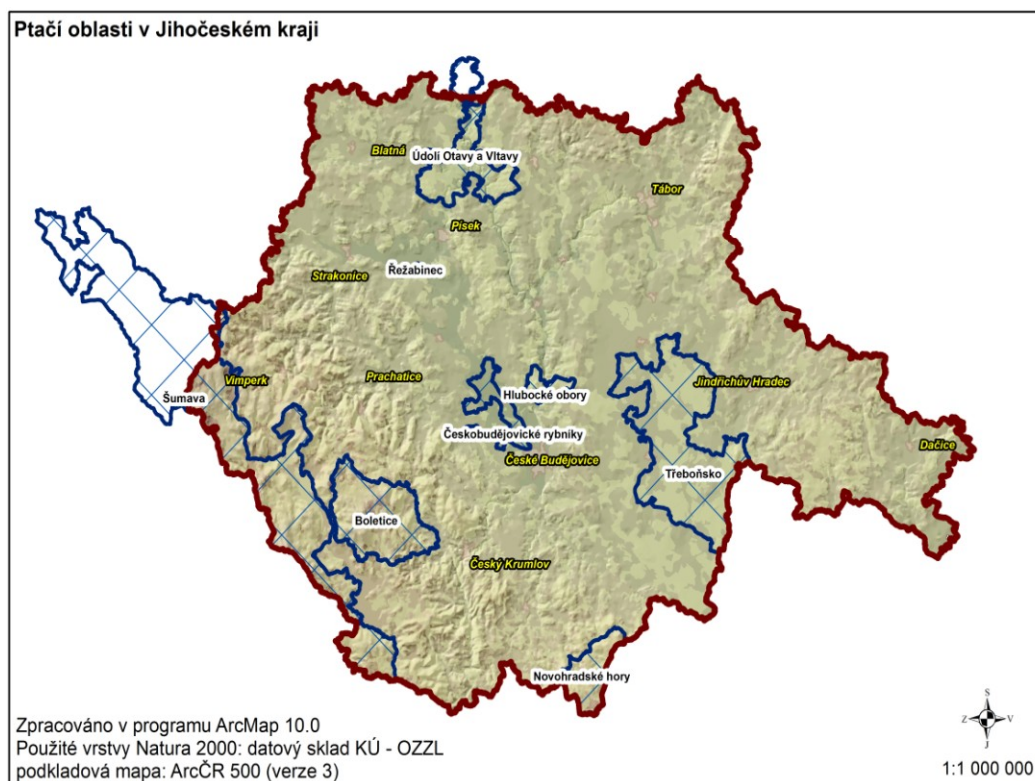
Konkrétně pro oblast Natura 2000 jsou stanoveny také další specifické požadavky jako například omezené množství dusíku, které upravuje vyhláška č. 274/1998 Sb., o skladování a způsobu používání hnojiv, ve znění pozdějších předpisů. Dále také povinnost vést evidenci hnojení za uplynulý kalendářní rok, která musí být následně předložena případné kontrole na místě. Vedení této evidence je taktéž upraveno vyhláškou č. 274/1998 Sb., o skladování a způsobu používání hnojiv, ve znění pozdějších předpisů.

Pro výpočet platby je potřeba znát kolik hektarů zaujímají dané travní porosty a sazbu na hektar travní plochy. Pro soustavu NATURA 2000 je stanovena sazba 112 EUR na hektar travních porostů. Pokud se daná oblast nachází v EVL i v PO je pro hospodáře nutné si uvědomit, že se tyto platby nesčítají (SZIF, 2012).

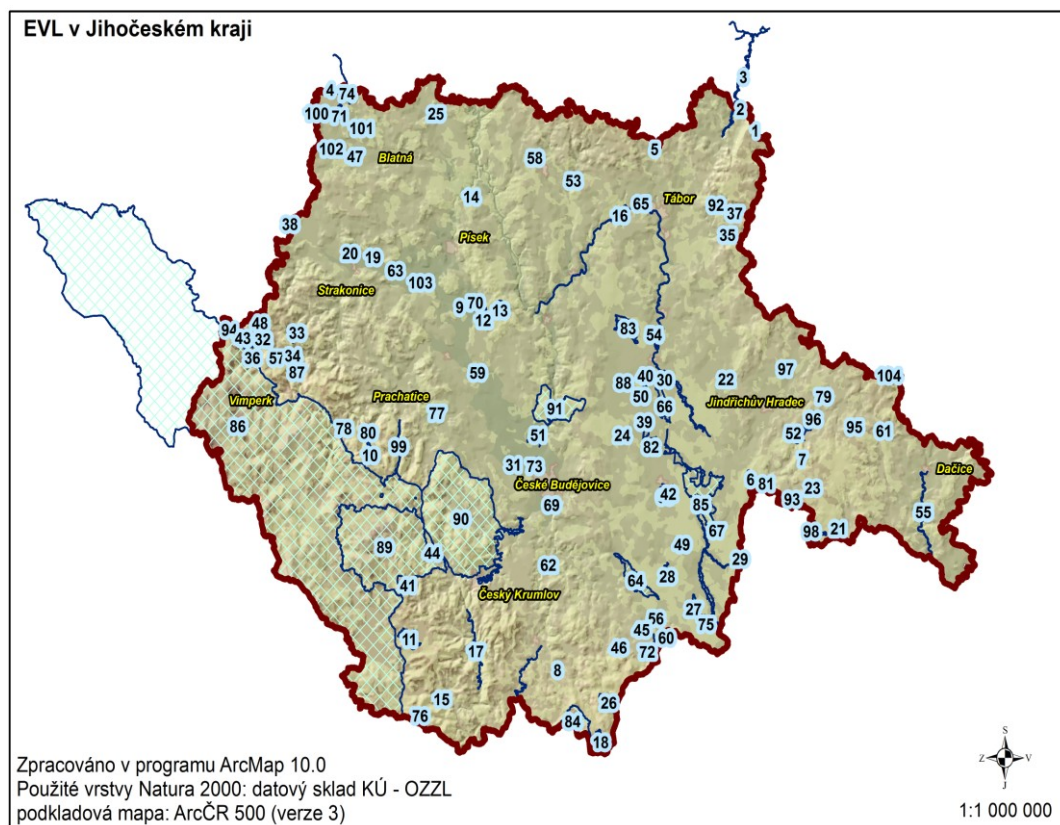
5. Materiál a metodika

5.1 Modelové území

Jihočeský kraj reprezentuje svou rozlohou 10 056 km² celých 12,8 % z území České republiky. Z této plochy tvoří více než třetinu území lesy, 4 % pokrývají vodní plochy (7 000 rybníků). Většina území kraje leží v nadmořské výšce 400 – 600 m. Životní prostředí kraje lze popsat jako méně poškozené, ale i zde je řada zdrojů znečištění (v zemědělství a průmyslu). Na území kraje se rozprostírá Národní park Šumava (343 km² v Jihočeském kraji), chráněné krajinné oblasti Šumava (733 km² v Jihočeském kraji), Třeboňsko (700 km²) a Blanský les (212 km²). Dále asi 300 maloplošných chráněných území, řada chráněných přírodních výtvorů, 9 PO (viz Obrázek 6) a více než 100 EVL (viz Obrázek 7). Celkem je chráněno 20 % území kraje. Celých 420 502 ha v kraji tvoří obhospodařovaná zemědělská půda (254 539 ha orná půda, zbytek trvalé travní porosty) a nachází se zde 4 595 zemědělských podniků (ČSÚ, 2012).

Obrázek 6: Ptačí oblasti v Jihočeském kraji.

Obrázek 7: Evropsky významné lokality v Jihočeském kraji.

Legenda: 1 - Řísnice, 2 - Hádce u Hrnčič, 3 - Vlašimská Blanice, 4 - Rybník Vočert a Lazy, 5 - Suchdolský rybník, 6 - Fabián_Homolka, 7 - Rybník Růže, 8 - Velký Hodonický rybník, 9 - Klokočinské louky, 10 - Libín, 11 - Pláničský rybník Bobovec, 12 - Zelendárky, 13 - Velký a Malý Kamýk, 14 - Výří skály nad Otavou, 15 - Čertova stěna_Luč, 16 - Údolí Lužnice a Vlášnického potoka, 17 - Vltava Rožmberk_Větřní, 18 - Pohorí na Šumavě, 19 - Pastvina u Přešovic, 20 - Ryšovy, 21 - Hadí vrch, 22 - Králek, 23 - Osika, 24 - Dvořiště, 25 - Nerestský lom, 26 - Žofínský prales_Pivonické skály, 27 - Žofinka, 28 - Červené blato, 29 - Široké blato, 30 - Pisečný přesyp u Vlkova, 31 - Rybník Motoviadlo, 32 - Bošice, 33 - Čistá hora, 34 - Háje, 35 - Hroby, 36 - Jaroškov, 37 - Kladrubská hora, 38 - Kozlovská stráň, 39 - Lomnický velký rybník, 40 - Malý Horusický rybník, 41 - Polná, 42 - Štičí rybník, 43 - Úbislav, 44 - Svatý Kříž, 45 - Terčino údolí, 46 - Bedřichovský potok, 47 - Blatná, 48 - Čábuze, 49 - Cepská pískovna a okolí, 50 - Hliniň_Ponědrážka, 51 - Hlubocké hráze, 52 - Krvavý a Kačležský rybník, 53 - Lom Skalka u Sepekova, 54 - Lužnice a Nežárka, 55 - Moravská Dyje, 56 - Sokolí hnízdo a bažantnice, 57 - Onšovice_Mlýny, 58 - Boukal, 59 - Radomilická mokřina, 60 - Přeslíčkový rybník, 61 - Rašeliniště Radlice, 62 - Římov, 63 - Štěkeň, 64 - Stropnice, 65 - Tábor_Zahrádka, 66 - Nadějská soustava, 67 - Purkrabský rybník a Točnick, 68 - Třeboň, 69 - Tůně u Špačků, 70 - Žďárské louky, 71 - Újezdec Planinský rybník a Kozor, 72 - Veverský potok, 73 - Vrbenské rybníky, 74 - Závišinský potok, 75 - Žofina Huť, 76 - Rašeliniště Kapličky, 77 - Kratochvíle_zámek, 78 - Blanice, 79 - Malý Bukač, 80 - Prachovice_kostel, 81 - Koštěnický potok, 82 - Velký a Malý Tisý, 83 - Borkovická blata, 84 - Horní Malše, 85 - Třeboňsko_střed, 86 - Šumava, 87 - Opolenec, 88 - Ruda, 89 - Boletice, 90 - Blanský les, 91 - Hlubocké obory, 92 - Chýnovská jeskyně, 93 - Mnišský rybník, 94 - Tejmlov_Nad Zavírkou, 95 - Rašeliniště u Suchdola, 96 - Vosecký rybník, 97 - Rybníky u Lovětína, 98 - Rybník Brand, 99 - Zlatý potok v Pošumaví, 100 - Pastvina u Zahorčic, 101 - Kocelovické pastviny, 102 - Dolejší rybník, 103 - Řezabinec, 104 - Zhejral.

5.2 Metoda

Jako metoda, nejvhodnější pro výzkum v této bakalářské práci, byl zvolen dotazník. Dotazník jako takový představuje písemný formulář, na němž jsou vytištěny otázky v konkrétním pořadí, předkládaný respondentovi k odpovědi (Kotler a kol., 2007). V rámci této práce byl připraven strukturovaný dotazník (viz Příloha č. 2), který je charakteristický logickou a pevnou strukturou, která se v průběhu dotazování dodržuje. V připraveném dotazníku bylo pro respondenty připraveno 20 uzavřených otázek a polouzavřených otázek. Otázky uzavřené jsou typické tím, že respondentům dávají na výběr z přesně daných odpovědí, nenabízí žádnou možnost volné odpovědi, u otázek polouzavřených je nabídka konkrétních odpovědí, ale i možnost doplnit odpověď vlastní, pokud nabízené varianty nedostačují. Tvorba dotazníku byla inspirována knihou „Udržitelnost českého zemědělství v globalizovaném prostředí“ (Seják a kol., 2008).

Dotazníkové šetření v rámci této práce bylo zaměřeno na zemědělské subjekty hospodařící na území spadající do soustavy Natura 2000 v Jihočeském kraji. Následně byl dotazník rozeslán (e-mailem v průběhu měsíce března) náhodně vybraným 150 zemědělsky hospodařícím subjektům s pozemky v „Naturové“ lokalitě – buď EVL nebo PO na území Jihočeského kraje (tam, kde se překrývají, tak i v Národním parku Šumava a chráněné krajinné oblasti Šumava, Třeboňsko a Blanský les). Respondenti byli osloveni emailem prostřednictvím internetové služby www.mojeanketa.cz, neboť osobní kontakt by byl v tomto případě a při tak značném počtu respondentů značně časově i finančně náročný. Takto měli navíc respondenti sami na výběr, kdy se vyplňování dotazníku budou věnovat a nebyli omezováni hledáním kompromisu mezi časovými možnostmi výzkumníka a jich samotných. Výsledky průzkumu jsou v této službě zobrazeny na jednom místě a v reálném čase, je tak možné sledovat aktuální stav průzkumu. Tato služba umožňuje zpracovat přehled odpovědí jednotlivých respondentů i dat celého průzkumu včetně grafů (s procentuálním rozdělením). Výsledky průzkumu však byly zpracovány v programu Microsoft Excel, jelikož internetová služba neumožňuje úpravu výsledných grafů.

6. Výsledky práce

Z celkem rozeslaných 150 dotazníků se vrátilo kompletně a správně vyplněných 51 (návratnost byla 34 %).

Z tohoto počtu dotazovaných respondentů 19,6 % (10) tvořily ženy, zbylých 80,4 % (41) byli muži. Z hlediska věkového složení největší počet tvořili respondenti ve věku 31 až 40 let (35,3 %), dále respondenti ve věku 51 až 60 (17,6 %). Zbylé věkové kategorie (18 až 30 let, 41 až 50 let a nad 60 let) byly zastoupeny shodně 15,7 %.

Největší počet dotazovaných respondentů z Jihočeského kraje hospodaří na samotě, polosamotě nebo sídle do 20 obyvatel (41,2 %). Poté následovali respondenti hospodařící v obci do 200 obyvatel (31,4 %), za nimi respondenti hospodařící v obci do 500 obyvatel (11,8 %), následně v sídle větším než 1 000 obyvatel (9,8 %) a nejméně respondentů hospodaří v obci od 500 do 1 000 obyvatel (5,9 %).

Téměř polovina dotazovaných respondentů má vysokoškolské vzdělání (45,1 %) zemědělského zaměření. Dalších 21,6 % má středoškolské vzdělání v oboru, 9,8 % je vyučených, 3,9 % má vyšší odborné vzdělání, 2 % jiný typ vzdělání (zimní kurz) a 17,6 % respondentů nemá vzdělání zemědělského zaměření.

Zemědělskou činnost jako hlavní pracovní náplň má celkem 68,6 % respondentů, zbylých 31,4 % vykonává zemědělskou činnost jako doplněk k jinému zaměstnání. Z respondentů, kteří mají zemědělskou činnost jako hlavní pracovní náplň, ji největší množství (33,3 %) vykonává déle než 15 let, 19,6 % ji vykonává 1 až 5 let, 11,8 % ji vykonává 11 až 15 let a zbylých 3,9 % 6 až 10 let.

U téměř poloviny respondentů je zemědělství činností, kterou vykonávají už více než tři generace (43,1 %), u 7,8 % je to otázka 3 generací, u 11,8 % otázka 2 generací, u 17,6 % otázkou jedné generace. Zbylých 19,6 % respondentů se zemědělství věnuje jako první člen rodiny.

Největší počet respondentů (45,1 %) při svém hospodaření nezaměstnává žádného jiného pracovníka (včetně členů rodiny) na plný úvazek. Dalších 35,3 % zaměstnává na plný úvazek od jednoho do tří dalších pracovníků. Jen 5,9 % respondentů zaměstnává na plný úvazek 4 až 6 zaměstnanců, dalších 7,8 % zaměstnává 7 až 10 zaměstnanců a jen 5,9 % zaměstnává více než 10 pracovníků.

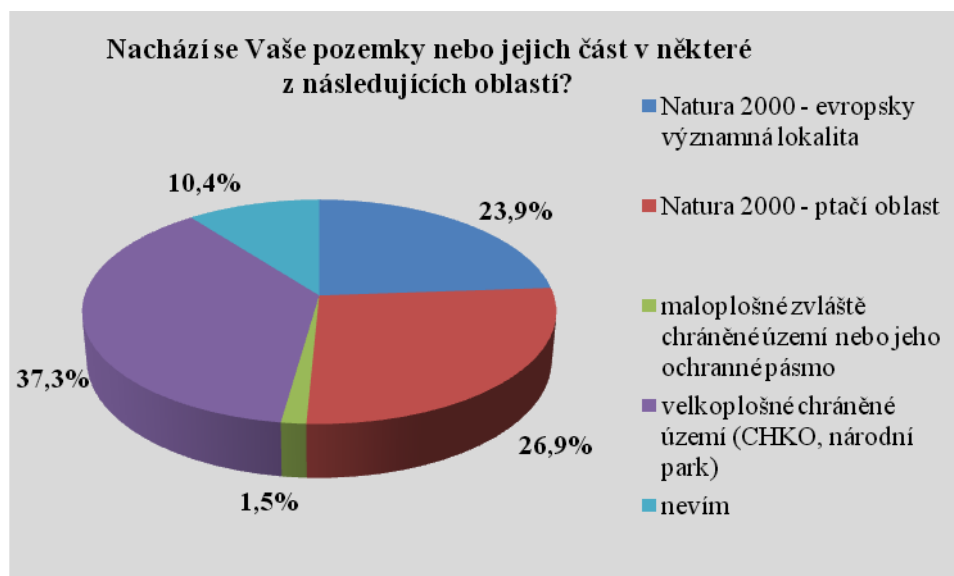
Z dotazovaných respondentů 31,4 % hospodaří na více než 100 ha zemědělské půdy. Dalších 29,4 % ale hospodaří jen od 1 do 10 ha. Dalších 13,7 % hospodaří na půdě o velikosti 11 až 20 ha, dalších 15,7% na půdě o rozloze 21 až 50 ha. Zbýlých 9,8 % respondentů hospodaří na půdě o rozloze 51 až 100 ha.

Z hlediska procent pozemků ve svém vlastnictví, největší množství respondentů hospodaří na pozemcích, které jsou z 81 až 100 % v jejich vlastnictví (39,2 %), dalších 19,6 % hospodaří na vlastních pozemcích z 21 až 40 %, stejné množství na pozemcích ze 41 až 60 % vlastních. Jen 11,8 % hospodaří na pozemcích, které tvoří 0 až 20 % jejich vlastnictví. Zbýlých 9,8 % hospodaří na vlastních pozemcích, které tvoří 61 až 80 %.

Více jak polovina respondentů (52,9 %) předtím, než začala samostatně hospodařit, nepracovala v zemědělství. Dalších 23,5 % však v zemědělství pracovalo více jak 10 let. Na 11,8 % pracovalo předtím v zemědělství 5 až 10 let, 5,9 % v rozmezí jeden až 5 let, stejně tak 5,9 % méně než jeden rok.

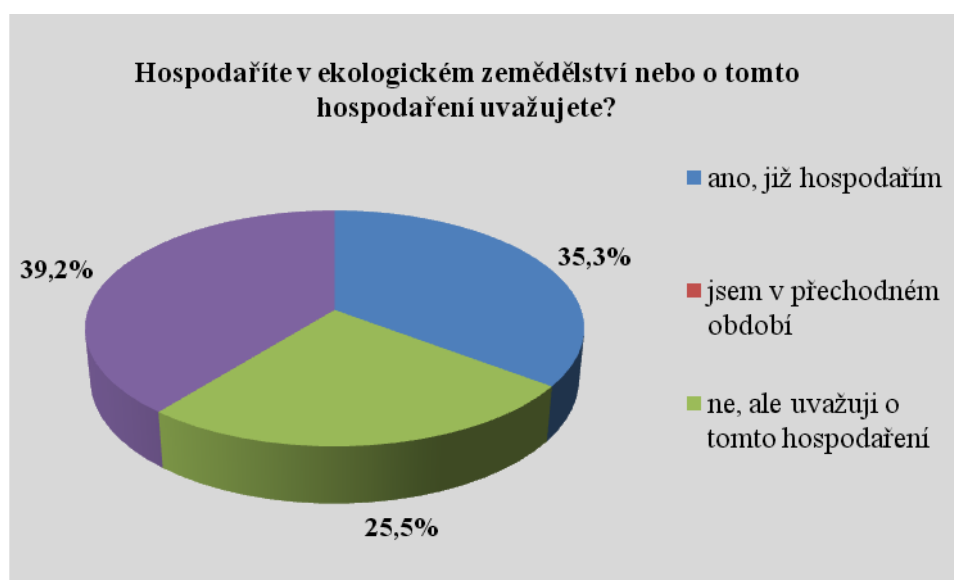
Pozemky respondentů se z 37,3 % nacházejí ve velkoplošných chráněných územích (národní park nebo chráněná krajinná oblast), z 26,9 % v Natura 2000 – ptačích oblastech, z 23,9 % v Natura 2000 – evropsky významných lokalitách, jen 1,5 % v maloplošných chráněných územích nebo (národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památka, přírodní památka) a zbylých 10,4 % nevědělo, ve které oblasti se jejich pozemky nacházejí (viz Graf č. 1).

Graf č. 1: Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č. 11.

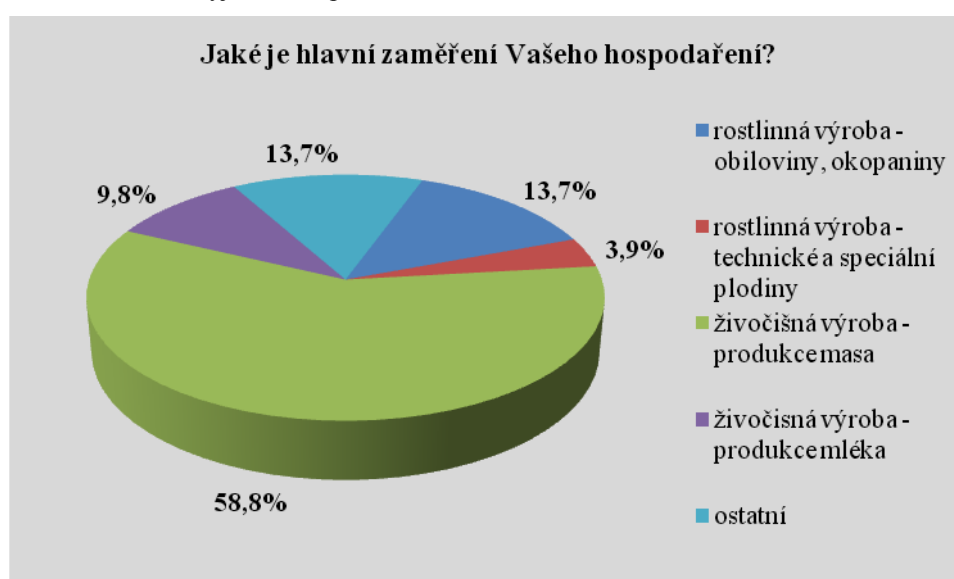
Jen 35,3 % z dotazovaných respondentů již hospodaří v ekologickém zemědělství, dalších 25,5 % o tomto způsobu hospodaření uvažuje a zbylých 39,2 % o tom vůbec neuvažuje (viz Graf č. 2).

Graf č. 2: Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č. 12.

Více jak polovina respondentů (58,8 %) hospodaří ve smyslu živočišné výroby s produkcí masa, jen 13,7 % realizuje rostlinnou výrobu (obiloviny a okopaniny), dalších 3,9 % realizuje rostlinnou výrobu zaměřenou na technické plodiny, 9,8 % živočišnou výrobu se zaměřením na produkci mléka. Zbylých 13,7 % respondentů se věnuje rostlinné i živočišné výrobě současně, tvorbě krajiny, kombinované produkci (obiloviny, produkce masa), pastevectví a chovu koní (viz Graf č. 3).

Graf č. 3: Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č. 13.

Následující otázky se již zaměřily na konkrétní zkušenosti a názory ohledně hospodaření v rámci soustavy Natura 2000.

Nejdříve v oblasti jednání s orgánem ochrany přírody na úrovni obce, s nimiž měli respondenti nejčastěji zkušenost, které dali známku 2 (47,1 %), jedničku dalo jen 15,7 %, trojku 7,8 % respondentů, 4 ani 5 nedal žádný respondent, zbylých 29,4 % nemá dosud žádnou zkušenost. Respondenti jsou tedy s tímto orgánem ochrany přírody poměrně spokojeni.

Podobné byly jejich zkušenosti s jednáním s obcí s rozšířenou působností, celých 41,2 % dalo opět dvojku, 11,8 % jedničku, 7,8 % trojku a jen 2 % čtyřku, nikdo neoznámkoval pětkou, zbylých 37,3 % nemá s tím orgánem ochrany přírody zkušenost.

Podobné to bylo při jednání s krajským úřadem, kdy jedničku zvolilo dokonce 27,5 %, 25,5 % dvojku 5,9 % trojku a 3,9 % čtyřku, pětku nezvolil opět nikdo, zkušenost s tímto orgánem ochrany přírody nemá 37,3 %.

AOPK ČR naopak hodnotili respondenti nejčastěji trojkou (27,5 %), dvojkou 19,6 %, jedničku nezvolil nikdo, ale čtyřku a pětku dalo 3,9 % respondentů každé známce. Zkušenost s AOPK ČR nemá 45,1 %.

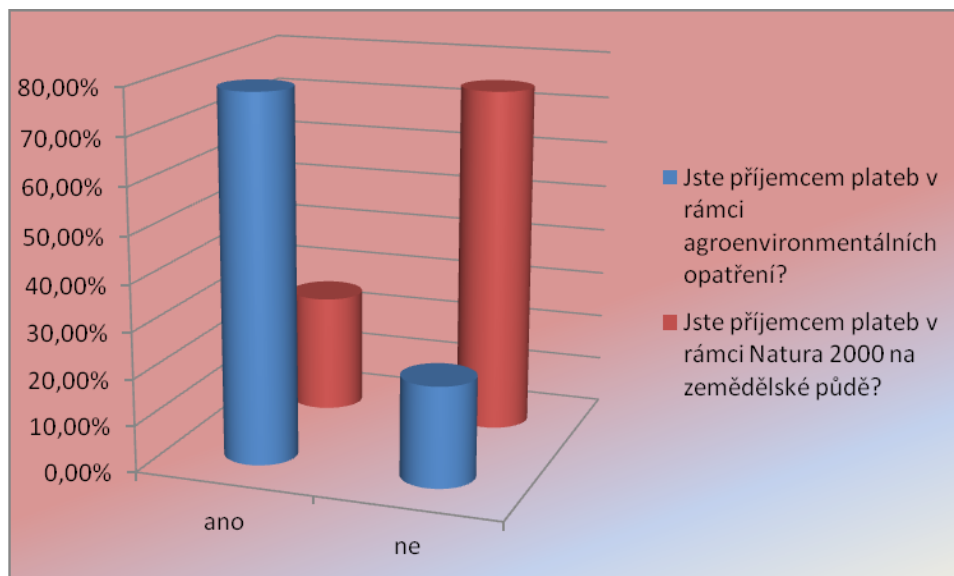
Ani s MŽP nebyli respondenti úplně spokojeni, rovněž převládala známka 3 (27,5 %), jedničku zvolily jen 2 %, dvojku 13,7 %, čtyřku 11,8 %, pětku 2 %, zkušenost nemá 43,1 %.

Ani hodnocení ČIŽP nedopadlo nejlépe, rovněž převládala trojka (29,4 %), dvojku a čtyřku zvolilo po 9,8 %, jedničku a pětku shodně po 2 % Zkušenost s touto institucí nemá 47,1 %. Nakonec lze tedy shrnout, že nejvíce zkušeností mají respondenti při jednání s obcí, pak obcí s rozšířenou působností a krajským úřadem. S těmito institucemi také byli nejvíce spokojeni.

Více jak tři čtvrtiny respondentů (78,4 %) jsou příjemcem plateb v rámci agroenvironmentálních opatření, ale jen 25,5 % respondentů je příjemcem plateb v rámci Natura 2000 na zemědělské půdě, zbylých 74,5 % příjemcem plateb v rámci Natura 2000 není (viz Graf č. 4).

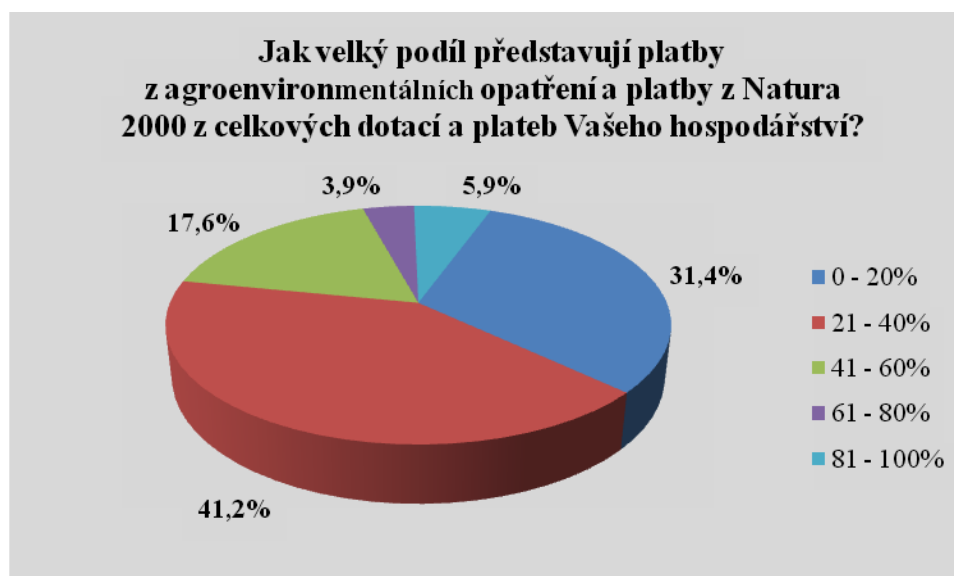

Graf č. 4: Procentuální vyjádření odpovědi na otázky č. 15 a 16.

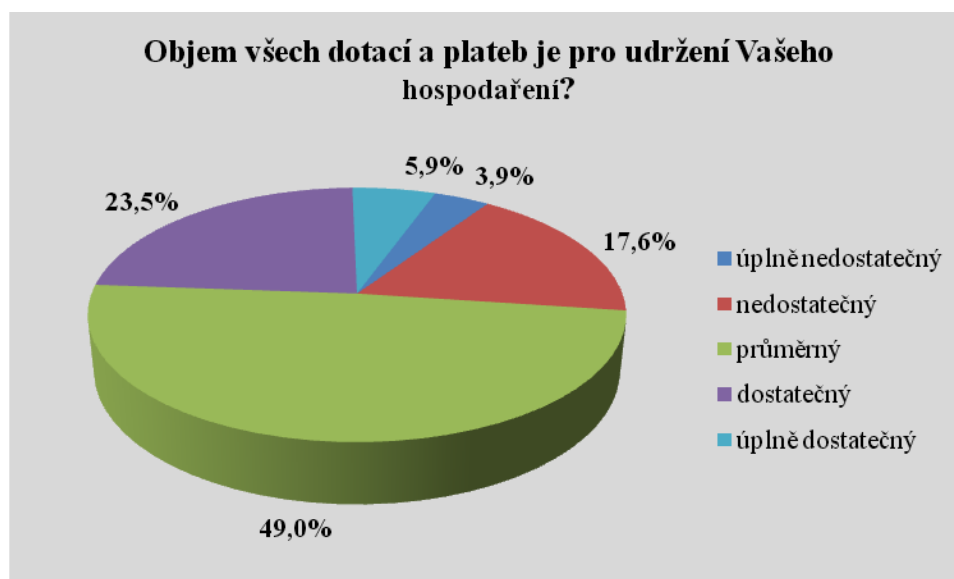
Tyto zmiňované platby z agroenvironmentálních opatření a platby v rámci Natura 2000 u respondentů tvoří u 41,2 % až 21 až 40 % ze všech přijímaných dotací a plateb jejich hospodářství. Pro dalších 31,4 % tvoří tyto platby 0 až 20 % ze všech přijímaných dotací a plateb jejich hospodářství, pro 17,6 % tvoří tyto platby 41 až 60 %, pro 3,9 % tvoří 61 až 80 % a pro zbylých 5,9 % tvoří 81 až 100 % ze všech přijímaných dotací a plateb jejich hospodářství. U největšího počtu respondentů tedy tvoří 21 až 40 % ze všech přijímaných dotací a plateb jejich hospodářství (viz Graf č. 5).

Graf č. 5: Procentuální vyjádření odpovědi na otázku č. 17.

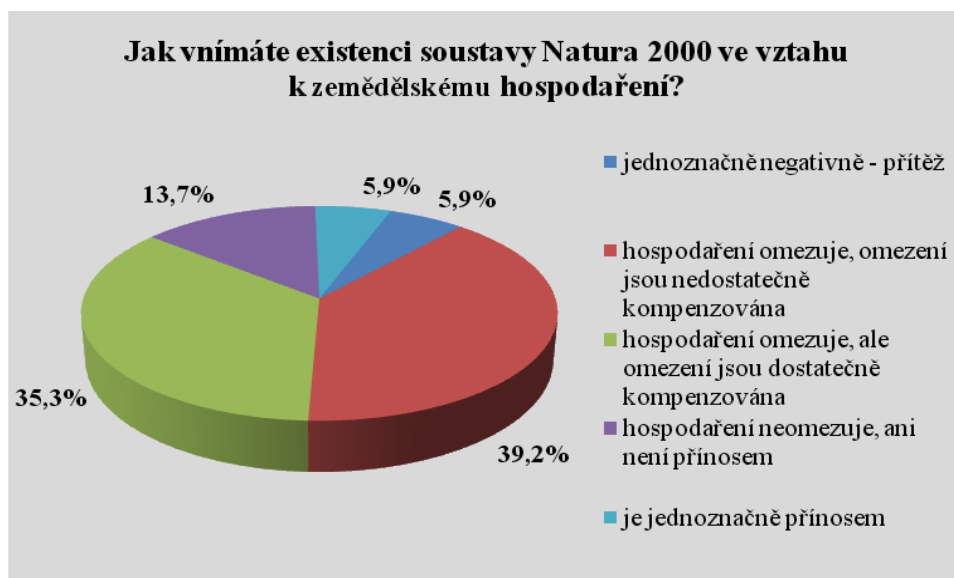
Objem těchto dotací a plateb pro udržení hospodaření respondentů hodnotili jako průměrný (49 %). Jen pro 5,9 % je tento objem úplně dostatečný, takto většinou odpovídali respondenti z předchozí otázky, kteří uvedli objem dotací 81 až 100 %. Dostatečný se zdá 23,5 % respondentů, nedostatečný pak 17,6 % a úplně nedostatečný 3,9 % respondentů. Tedy záporně odpovídajících bylo nakonec méně (viz Graf č. 6).

Graf č. 6: Procentuální vyjádření odpovědi na otázku č. 18.

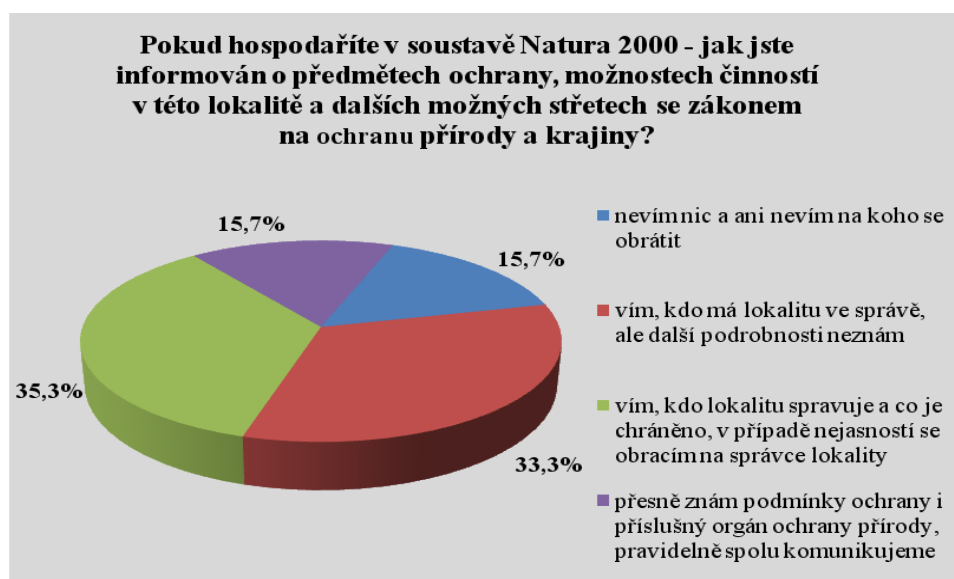
Ve vztahu k zemědělskému hospodaření vnímá největší počet respondentů (39,2 %) existenci soustavy Natura 2000 tak, že hospodaření omezuje a tato omezení nejsou dostatečně kompenzována, dalších 35,3 % souhlasí, že hospodaření omezuje, ale na druhou stranu jsou podle nich tato omezení dostatečně kompenzována. Dalších 13,7 % respondentů uvedlo, že Natura 2000 jejich hospodaření neomezuje, ani není přínosem, pro 5,9 % je jednoznačně přínosem. Dalších 5,9 % respondentů se shodlo na tom, že Natura 2000 je pro ně jednoznačnou přítěží. Názory na Naturu 2000 nejsou tedy u zemědělců úplně pozitivní (viz Graf č. 7).

Graf č. 7: Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č. 19.

Co se týče informovanosti ohledně předmětů ochrany v lokalitách soustavy Natura 2000, možnostech činností v těchto lokalitách a dalších možných střetech se zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, tak jen pouhých 15,7 % respondentů disponuje podrobnými a detailními informacemi z hlediska podmínek ochrany území a pravidelně komunikují s orgánem ochrany přírody. Dalších 35,3 % respondentů uvedlo, že ví, kdo lokalitu spravuje a co je chráněno, v případě nejasností se obrací na správce lokality. Dalších 33,3 % sice ví, kdo lokalitu spravuje, ale další podrobnosti neznají. Zbýlých 15,7 % nemá žádné informace a ani neví, na koho se obrátit (viz Graf č. 8).

Graf č. 8: Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č. 20.

7. Diskuze

V rámci průzkumu bylo rozesláno 150 dotazníků, z nichž se vrátilo kompletně a správně vyplněných 51. Na průzkum tedy reagovala přibližně 1/3 oslovených zemědělsky hospodařících subjektů, návratnost dotazníků byla 34 %. Jihočeský kraj je stále poměrně hodně zemědělsky obhospodařovaným krajem, nicméně je nutné zohlednit skutečnost, že řada zemědělských subjektů hospodaří na pozemcích, které se nacházejí mimo lokality soustavy Natura 2000. S přihlédnutím k této skutečnosti, kdy byli osloveni pouze osoby, které hospodaří v rámci soustavy Natura 2000, lze říci, že je výsledek dotazníkového šetření s 34 % návratností odpovědí dostatečně vypovídající, když Seják a kol. (2008) zmiňují, že průměrná návratnost u takto prováděných průzkumů je pouze 10 – 20 %.

Co se zvolené metody výzkumu týče, lze říci, že byla zvolena správně, neboť by bylo velmi náročné získat tolik odpovědí, pokud bychom chtěli konkrétní respondenty navštěvovat osobně a realizovat s nimi rozhovory. Na druhou stranu možná dotazníkové šetření mohlo být doplněno alespoň dvěma rozhovory (s odlišnými respondenty např. podle velikosti území, na kterém hospodaří) s otázkami, kde by se respondenti mohli více rozpovídat a více objasnit své zkušenosti či poznatky. Eventuálně mohla být v dotazníku ponechána respondentům volná otázka pro doplnění vlastního názoru na danou problematiku. V dotazníku byly použity výhradně uzavřené a polouzavřené otázky a je možné, že respondenti by se u některých otázek chtěli vyjádřit i jinak. Problematické mohlo být i neosobní oslovování respondentů e-mailem, které mohlo potenciální respondenty odradit, vzbudit v nich nedůvěru k výzkumu a návratnost tak mohla být nižší, než např. při oslovování po telefonu. Respondenti ale byli ve výzkumu zastoupeni poměrně pestře.

Z výzkumu tedy mimo jiné vyplynulo, že zemědělci na soustavu Natura 2000 a hospodaření v rámci soustavy Natura 2000 nenahlízejí příliš pozitivně, když tvrdili, že je Natura 2000 v hospodaření omezuje, většinou i uváděli, že jsou tato omezení nedostatečně kompenzována. Práci zaměřených na postoje a názory zemědělců je u nás více, ale většina z nich (Lokoč, 2009; Kotala, 2010) se shoduje v tom, že postoje k ekologickému zemědělství a ostatním AEO jsou z podstatné části pozitivní. Dotace hodnotili jako průměrné s určitým směrem k pozitivnímu

hodnocení. Faktem je, že v jakékoliv oblasti lidé málokdy uvádějí, že mají dostatek finančních prostředků na cokoliv, i zde to může být příčinou.

Z výsledků provedeného průzkumu porovnaných s výsledky prací Lokoče (2009) a Kotaly (2010) vyplynulo, že se postoje a názory zemědělců částečně liší, což může být způsobeno různými metodami oslovení respondentů, kdy tito autoři využili při svém průzkumu osobní kontakt s menším zastoupením dotazovaných respondentů.

Z práce také vyplynulo, že jen poměrně malé procento zemědělců má kompletní informace týkající se daného tématu, někteří ani nevěděli, na koho by se měli (jako na správce lokalit soustavy Natura 2000) obrátit. Veverková a Hájek (2007) i Kotala (2010) v rámci svého výzkumu také zjistili, že zemědělci z velké části neprojevují zájem o nové informace, aktivně je, až na výjimky, nevyhledávají. Obvykle se spokojí jen se základními informacemi. Autor pak upozorňuje na problém, který z toho vyplývá, když pak zemědělci díky neinformovanosti přejímají kolektivní názory, že ekologické zemědělství je zbytečné, není na něj odbyt apod., což může být problémem i u zde dotazovaných zemědělců.

Výhody a nevýhody AEO jsou zřejmé a byly již v práci jednotlivě zmiňovány. Jednoznačnou a největší výhodou je podpora ekologického a dlouhodobě udržitelného zemědělství, a tedy komplexně zachování a ochrana životního prostředí. Tyto výhody AEO lze spatřovat i ve srovnání s kapitolou 3, kde byly rozebrány vlivy klasického hospodaření. Ovšem to sebou v praxi pro zemědělce přináší nevýhody plynoucí zejména z vyšších nákladů (mnohdy i pracovních, což je možné demonstrovat i na výsledcích výzkumu, kdy nejvíce respondentů uvedlo, že nezaměstnává na plný úvazek žádné pracovníky) či nižších příjmů (menší výnosy, které mnohdy nejsou vyváženy zvýšením cen produktů). Toto negativum mají právě AEO prostřednictvím různých plateb a dotací eliminovat. Jak vyplynulo z výzkumu, ne vždy se to daří a ne všichni zemědělci jsou v tomto ohledu spokojeni.

Výhodou jsou pro zemědělce samozřejmě dotace, respektive možnost, že se někdo o ně zajímá, o jejich přežití a podporuje je v tom, co současné životní prostředí nezbytně potřebuje. Dotace a finanční pomoc je pozitivem a často je to právě tento fakt, který je rozhodujícím činitelem, proč začít hospodařit ekologicky. I Lokoč (2009) uvedl, že v jeho výzkumu na Hané a Bruntálsku zemědělci uváděli,

že právě dotace jsou často důvodem, proč začínají hospodařit v rámci ekologického zemědělství. Ovšem na druhou stranu není pochyb o tom, že pouhá touha po penězích, může být dost problematická.

Jistou nevýhodou může být pro některé zemědělce administrativní náročnost zajišťování dotací a poměrná složitost některých požadavků a pravidel, AEO jsou dosti složitá, i co do plnění konkrétních nároků (u zemědělce i úředníků). Díky tomu je poměrně velké riziko nesplnění stanovených podmínek. Také se může stát, že zemědělec nedomyslí všechny důsledky vstupu do AEO. Následně pak může přijít na to, že podmínky, které má plnit, jsou v rozporu s nějakou stránkou jeho hospodaření. Také není nikde zaručeno (v praxi), že dojde k patřičnému zaučení zemědělce (hlavně u větších podniků), a tito pak realizují závazek nevhodně. V konečném důsledku může být zemědělec i vyzván k vrácení dotací, což by mohlo vést třeba i k ukončení jeho hospodaření.

8. Závěr

Cílem předkládané bakalářské práce bylo zhodnocení kladů a záporů soustavy Natura 2000 ve vztahu k AEO a provedení analýzy na percepce a hodnocení existence sítě místními hospodářskými subjekty. Bakalářská práce se tedy věnovala vztahu Natury 2000 a zemědělského hospodaření a byla rozlišena na část teoretickou a část praktickou.

V teoretické části byla charakterizována soustava Natura 2000 v České republice i na území Evropské unie. Součástí byl i popis historického vývoje této soustavy a popis příslušné legislativy. Část práce byla věnována zkoumání vlivu hospodářských subjektů na zemědělskou půdu, biodiverzitu a vodstvo a následně se již věnovala AEO. Ta de facto pochází z myšlenky soustavy Natura 2000 a jsou aplikována v zemědělském hospodaření.

Praktická část bakalářské práce představuje zpracované dotazníkové šetření mezi uživateli zemědělské půdy v územích spadajících do soustavy Natura 2000 a také zhodnotila klady a zápory hospodaření v těchto lokalitách ve vztahu k agroenvironmentálním opatřením.

Není pochyb o tom, že zemědělství představuje významnou funkci krajiny, uspokojuje potřeby lidské populace, jako jsou potraviny, krmiva či energie. Ovšem stejně tak jsou podstatné mimoprodukční funkce krajiny, jako udržování ekosystémů v rovnováze, stabilizace a rozvoj biodiverzity, funkce rekreační aj. Tudíž je nezbytné, aby těmto mimoprodukčním funkcím byla věnována minimálně stejná pozornost jako funkci produkční, což se v poslední době daří, a to právě i opět díky zemědělství, kdy se ze zemědělců stávají jedni z krajino tvorných činitelů.

Území soustavy Natura 2000 zajisté mají svůj smysl, stejně jako AEO, ovšem je třeba si také uvědomit, že jde o poměrně novou záležitost. V naší právní úpravě, konkrétně v pokynech pro AEO, se objevily poprvé v roce 2007, a tak jejich uskutečňování stále poměrně často doprovází určité problémy (vzájemné pochyby zemědělců a některých pracovníků orgánů ochrany přírody). Je tedy nezbytné, aby se dále rozvíjela informovanost konkrétních zemědělců, a aby se dbalo na pravidelné monitorování a identifikování problémů. Následně by pak mělo docházet k jejich nápravě nebo alespoň ke konzultaci mezi zemědělci a orgány ochrany přírody. Ovšem rozvíjení informovanosti představuje právě jeden z problematických bodů, neboť zde státní orgány selhávají a nahrazují je některé jiné instituce (např. Daphne), i když zatím nedostatečně, tudíž tento problém bude zřejmě přetrvávat. Jen díky jeho odstranění (zapojením dalších institucí, změnou legislativy aj.) bude možné minimalizovat stávající nevýhody a maximalizovat stávající výhody.

Použitá literatura:

BALÁŽ, E.; KOTECKÝ, V.; MACHALOVÁ, L.; POŠTULKA, Z. Vliv holosečného hospodaření na půdu, vodu a biodiverzitu. Brno: Hnutí Duha. 2008. ISBN 978-80-86834-26-9.

BOHÁČ, J.; MOUDRÝ, J.; DESETOVÁ, L. Biodiverzita a zemědělství. In Život. Prostr., 2006. Vol. 41, No. 1, s. 24–29.

ČSÚ. Statistická ročenka Jihočeského kraje 2012. České Budějovice: Krajská správa Českého statistického úřadu, 2012, 233 s. ISBN 978-80-250-2258-0.

ČUZK. Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky. Praha: ČUZK, 2012. 86 s. ISBN 978-80-86918-65-5.

DOSTÁLOVÁ, A.; HANDLOVÁ, V. Které evropsky významné lokality jsou nefunkční? A jak se poznají? In Ochrana přírody, č. 4, s. 24–27.

DUKES, M.; EVANS, R. Impact of Agriculture on Water Quality in the North Carolina Middle Coastal Plain. In J. Irrig. Drain Eng., 2006. Vol. 132. No. 3, s. 250–262.

EVROPSKÝ ÚČETNÍ DVŮR. Zvláštní zpráva č. 7/2011. Je agroenvironmentální podpora dobře nastavena a řízena? Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2011. 76 s. ISBN 978-92-9237-197-5.

FALCO, S.; PENOV, I.; ALEKSIEV, A.; RENSBERG, T. V. Agricultural Biodiversity and Land Fragmentation: the Case of Bulgaria. National University of Ireland Galway, Department of Economics, Working Papers 01. 2008. 21 s.

GEIGER, F.; BENGTSSON, J.; BERENDSE, F. a kol. Persistent negative effects of pesticides on biodiversity and biological control potential on European farmland. In Basic and Applied Ecology. 2010, Vol. 11, No 2, s. 97–105.

GUTH, J. Aktuality. Metodiky mapování biotypů soustavy NATURA 2000 a Smaragd. 3. vyd. Praha, 2002: AOPK ČR, 34 s.

HIIRONEN, J.; MATTILA, P.; LÄÄTI, M.; OJA, H.; KATAJAMÄKI, M.; TANSKANEN, H.; KONTTINEN, K.; PENTTILÄ, L. Renewing the evaluation of land consolidation effects. FIG Congress, 2010. Facing the Challenges – Building the Capacity. Sydney, Australia. s. 1–13.

ISENRING, R. Pesticides reduce biodiversity. In Pesticides News, 2010. Vol. 88. s. 4–7.

JOHNES, P. J.; HEATHWAITE, A. L. Modelling the impact of land use change on water quality in agricultural catchments. In Hydrological Processes. 1997. Vol. 11, No. 3, s. 269–286.

KARLÍK, V.; TYLOVÁ, E. Financování péče o území soustavy Natura 2000. Praha: Zelený kruh, 2005. 4 s.

KEENLEYSIDE, C. Agro-environmentální opatření jako zdroj financování Natura 2000. In Sborník příspěvků z mezinárodní konference Dotační programy a náhrada újmy v ochraně přírody v Evropské Unii. Praha: Ireas, 2005, s. 9–17. ISBN 80-86684–32–1.

KOLEKTIV AUTORŮ. Program rozvoje venkova České republiky na období 2007-2013. Praha: MZe, VÚZE, 2007. 304 s.

KOTALA, R. Ochota českých malozemědělců přecházet na ekologicky šetrné způsoby hospodaření. Důvody a postoje. Bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, 2010.

KOTLER, P.; WONG, V.; SAUNDERS, J.; ARMSTRONG, G. Moderní marketing. Praha: Grada Publishing a.s., 2007. 1041 s. ISBN 978-80-247-1545-2.

LANGHAMMER, J. Kvalita povrchových vod a jejich ochrana. Praha: Univerzita Karlova, 2002. 225 s.

LIPSKÝ, O. Krajinná ekologie pro studenty geografických oborů. Praha: Karolinum, 1998. 129 s. ISBN 9788071845454.

LOKOČ, R., Čeští zemědělci jako správci krajiny? Disertační práce. Brno: Masarykova univerzita, 2009.

MATICIC, B. The impact of agriculture on ground water quality in Slovenia: standards and strategy. In Agricultural Water Management. 1999, Vol. 40, No 2–3, s.235–247.

MOUDRÝ, J.; FRIEBEL, L.; KONVALINA, P. Hospodaření na trvalých travních porostech a využívání agroenvironmentálních programů v ekologickém zemědělství v ČR. Acta Universitatis Bohemiae Meridionales, České Budějovice, Jihočeská univerzita v Č. Budějovicích, Ekonomická fakulta, 2008, roč. XI, 2, ISSN 1212-3285.

MOZUMDER, P.; BERRENS, R. P. Inorganic fertilizer use and biodiversity risk: An empirical investigation. In Ecological economics. 2007. Vol. 62. No 3-4. s. 538-543.

MZe. Horizontální plán rozvoje venkova ČR pro období 2004-2006. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky, 2004, 182 s.

MZe. Program rozvoje venkova České republiky na období 2007-2013. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky, 2007, 327 s.

MZe. Metodika k provádění nařízení vlády č. 79/2007 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření, ve znění pozdějších předpisů. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky, 2011. 74 s. ISBN 978–80–7084–955-2.

MŽP a. Agroenvironmentální opatření České republiky 2007-2013. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2007. 32 s.

MŽP b. Biopásy. Agroenvironmentální dotační titul, Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2007, 8 s.

MŽP. Natura 2000 a lesy – Problémy a příležitosti. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2003. 68 s. ISSN 1213-3393.

MŽP. Zpráva o životním prostředí ČR v roce 2011. Praha: MŽP, 2011. 154 s. ISBN 978-80-85087-14-7.

MŽP. Statistická ročenka životního prostředí České republiky 2012. Praha: MŽP, 2012. 410 s.

PRIMACK, M. B. a kol. Biologické principy ochrany přírody. Praha: Portál, 2001. 352 s. ISBN 80-7178-552-0.

POSCHLOD, P.; BAKKERB, J. P.; KAHMENA, S. Changing land use and its impact on biodiversity. In Basic and Applied Ecology, 2005. Vol. 6, s. 93 – 98.

ROTH, P. 2003. Legislativa Evropských společenství v oblasti územní a druhové ochrany přírody: směrnice 79/409 EHS, směrnice 92/43/EHS, rozhodnutí 97/266/ESS. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 181 s. ISBN 80-7212-222-3.

ŘEHOUNKOVÁ, K.; ŘEHOUNEK, J. NATURA 2000 - příležitost pro jižní Čechy. Calla - Sdružení pro záchranu prostředí, 2006. 8 s.

SEJÁK J. a kol. Udržitelnost českého zemědělství v globalizovaném prostředí. Ústí nad Labem: FŽP UJEP, 2008. 151 s. ISBN 978-80-7414-007-5.

SIMON, O.; SUCHARDA, M. Vliv hospodaření v krajině na průběh a účinek povodní: přehled problémů a doporučená opatření. Brno: Hnutí Duha, 2004, 34 s. ISBN 80-86834-04-2.

SZIF. Příručka pro žadatele. Jednotná žádost. Praha: Státní zemědělský intervenční fond, 2012, 138 s.

ŠARAPATKA, B.; URBAN, J. Ekologické zemědělství: učebnice pro školy i praxi. Normy Evropské unie, chovy a welfare hospodářských zvířat, ekonomika, marketing, konverze a příklady z praxe. PRO-BIO, 2005. 334 s. ISBN 978-80-9035-830-0.

ŠŮLOVÁ, K., DRÁBKOVÁ, J. Ochrana přírody je celoevropským tématem. In Evropské noviny, 2007. roč. 4. č. 6. s. 4. ISSN 1214-696X.

VEVERKOVÁ, Z. HÁJEK, J. Podklady pro plánování péče na zemědělské půdě v pSCI Blanský les. Zpráva pro orgány ochrany přírody o výstupech projektu Blanský les in NATURA. České Budějovice: DAPHNE ČR – Institut aplikované ekologie, 2007. 19 s.

VOPRAVIL, J.; KHEL, T.; VRABCOVÁ, T. a kol. Vliv činnosti člověka na krajinu českého venkova s důrazem na vodní režim a zadržování vody v krajině. Praha: Výzkumný ústav meliorací a ochrany půdy, v.v.i. 2010. 75 s.

Internetové zdroje:

ČSO [online]. Biopás [cit. 2013-04-10]. Dostupný z <http://www.birdlife.cz/index.php?ID=1768>.

EUROPA.CZ [online]. Portál Evropské unie [cit. 23. 1. 2013]. Dostupný z http://europa.eu/index_cs.htm.

MZe [online]. Zákonné požadavky na hospodaření [cit. 23. 1. 2013]. Dostupný z http://agtconsulting.cz/documents/tab_3.pdf.

NATURA 2000 (a) [online]. 2013. NATURA 2000 v Evropské unii [cit. 23. 1. 2013]. Dostupný z <http://www.nature.cz/natura2000-design3/sub-text.php?id=1845&akce=&ssHledat=>.

NATURA 2000 (b) [online]. 2013. Evropsky významné lokality [cit. 25. 1. 2013]. Dostupný z http://www.nature.cz/natura2000-design3/web_lokality.php?cast=1805&akce=seznam&quickfilter=3&show_all=0.

NATURA 2000 (c) [online]. 2013. Ptačí oblasti v České republice [cit. 25. 1. 2013]. Dostupný z http://www.nature.cz/natura2000-design3/web_lokality.php?cast=1804&akce=seznam&co=&jakShowSez=Strankovat&opener=&vztazne_id=&order=ROZLOHA&orderhow=DESC&frompage=16&searching=.

NATURA 2000 (d) [online]. 2013. Co je Natura 2000. Otázky a odpovědi [cit. 24. 1. 2013]. Dostupný z http://www.nature.cz/publik_syst2/files08/Otazky_a_odpovedi.pdf.

NATURA 2000 (e) [online]. 2013. Natura 2000 [cit. 24. 1. 2013]. Dostupný z <http://www.nature.cz/natura2000-design3/hp.php>.

Naturephoto.cz [online]. Výr velký [cit. 2013-04-10]. Dostupný z <http://www.naturephoto.cz/fotobanka/ptaci-birds/2758-vyr-velky-bubo-bubo.html>.

Státní zemědělský intervenční fond [online]. 2013. Osa II. [cit. 27. 1. 2013]. Dostupný z <http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/eafrd/osa2>.

Právní předpisy:

Nařízení vlády č. 79/2007 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření, ve znění pozdějších předpisů.

Směrnici Rady 79/409/EHS, o ochraně volně žijících ptáků.

Směrnici Rady 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.

Vyhláška č. 274/1998 Sb., o skladování a způsobu používání hnojiv, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, ve znění pozdějších předpisů.

Přílohy

Příloha č. 1 – Fotodokumentace

Obrázek 1: Evropsky významná lokalita CZ0313820 Prachatice – kostel, kde je předmětem ochrany kolonie netopýra velkého (*Myotis myotis*), která obývá malou boční věžičku kostela (Zdroj: Zpracováno v programu ArcMap 10.0, Použité vrstvy Natura 2000: datový sklad Krajský úřad – Jihočeský kraj, Odbor životního prostředí, zemědělství a lesnictví).

Obrázek 2: Ukázka značení evropsky významné lokality v terénu (Zdroj: Krajský úřad – Jihočeský kraj, Odbor životního prostředí, zemědělství a lesnictví).

Obrázek 3: Ukázka evropsky významné lokality – Evropsky významná lokalita CZ0312033 Hroby (Zdroj: Krajský úřad – Jihočeský kraj, Odbor životního prostředí, zemědělství a lesnictví).

Příloha č. 2 - Dotazník

NATURA 2000 a její vliv na zemědělské hospodaření

1. Pohlaví

- žena
- muž

2. Věková skupina

- 18 - 30 let
- 31 - 40 let
- 41 - 50 let
- 51 - 60 let
- nad 61 let

3. Místo hospodaření

- samota, polosamota, sídlo do 20 obyvatel
- do 200 obyvatel
- do 500 obyvatel
- do 1000 obyvatel
- větší sídlo

4. Máte odborné vzdělání v zemědělském oboru? (více možných odpovědí)

- ne
- vyučen
- středoškolské
- vyšší odborné
- vysokoškolské
- ostatní

5. Jak dlouho je zemědělská činnost Vaší hlavní pracovní náplní?

- 0, zemědělskou činnost mám jako doplněk k jinému zaměstnání
- 1 - 5 let
- 6 - 10 let
- 11 - 15 let
- více než 15 let

6. Kolik generací z Vaší rodiny se věnovalo zemědělské činnosti?

- nikdo, jsem první
- 1
- 2
- 3
- více než 3 generace

7. Kolik lidí zaměstnáváte (včetně členů rodiny) na plný úvazek?

- 0, hospodařím sám (sama)
- 1 -3
- 4 - 6
- 7 - 10
- více než 10

8. Kolik hektarů zemědělské půdy celkem obhospodařujete?

- 1 -10 ha
- 11 - 20 ha
- 21 - 50 ha
- 51 - 100 ha
- více než 100 ha

9. Hospodaříte na vlastních nebo pronajatých pozemcích? Jaký je podíl pozemků ve Vašem vlastnictví (nebo členů rodiny)?

- 0 - 20 %
- 21 - 40 %
- 41 - 60%
- 61 - 80%
- 81 - 100%

10. Pracoval(a) jste v zemědělství před tím, než jste začal(a) hospodařit samostatně?

- ne
- méně než 1 rok
- 1 - 5 let
- 5 - 10 let
- více než 10 let

11. Nachází se Vaše pozemky nebo jejich část v některé z následujících oblastí? (více možných odpovědí)

- Natura 2000 - evropsky významná lokalita
- Natura 2000 - ptačí oblast
- maloplošné zvláště chráněné území nebo jeho ochranné pásmo
- velkoplošné chráněné území (CHKO, národní park)
- nevím

12. Hospodaříte v ekologickém zemědělství nebo o tomto hospodaření uvažujete?

- ano, již hospodařím
- jsem v přechodném období
- ne, ale uvažuji o tomto hospodaření
- ne, o ekologické zemědělství nemám zájem

13. Jaké je hlavní zaměření Vašeho hospodaření

- rostlinná výroba - obiloviny, okopaniny
- rostlinná výroba - technické a speciální plodiny
- živočišná výroba - produkce masa
- živočišná výroba - produkce mléka
- ostatní

14. Jaká je Vaše zkušenost s jednáním s orgány ochrany přírody (oznámkujte jako ve škole)

	1	2	3	4	5	nemám zkušenost
obec	☐	☐	☐	☐	☐	☐
obec s rozšířenou působností	☐	☐	☐	☐	☐	☐
krajský úřad	☐	☐	☐	☐	☐	☐
AOPK	☐	☐	☐	☐	☐	☐
MŽP	☐	☐	☐	☐	☐	☐
ČIŽP	☐	☐	☐	☐	☐	☐

15. Jste příjemcem plateb v rámci agroenvironmentálních opatření?

- ano
- ne

16. Jste příjemcem plateb v rámci Natura 2000 na zemědělské půdě?

- ano
- ne

17. Jak velký podíl představují platby z agroenvironmentálních opatření a platby z Natura 2000 z celkových dotací a plateb Vašeho hospodářství?

- 0 - 20%
- 21 - 40%
- 41 - 60%
- 61 - 80%
- 81 - 100%

18. Objem všech dotací a plateb je pro udržení Vašeho hospodaření?

- úplně nedostatečný
- nedostatečný
- průměrný
- dostatečný
- úplně dostatečný

19. Jak vnímáte existenci soustavy Natura 2000 ve vztahu k zemědělskému hospodaření?

- jednoznačně negativně - přítěž
- hospodaření omezuje, omezení jsou nedostatečně kompenzována
- hospodaření omezuje, ale omezení jsou dostatečně kompenzována
- hospodaření neomezuje, ani není přínosem
- je jednoznačně přínosem

20. Pokud hospodaříte v soustavě Natura 2000 - jak jste informován o předmětech ochrany, možnostech činností v této lokalitě a dalších možných střetech se zákonem na ochranu přírody a krajiny?

- nevím nic a ani nevím na koho se obrátit
- vím, kdo má lokalitu ve správě, ale další podrobnosti neznám
- vím, kdo lokalitu spravuje a co je chráněno, v případě nejasností se obracím na správce lokality
- přesně znám podmínky ochrany i příslušný orgán ochrany přírody, pravidelně spolu komunikujeme

Příloha č. 3 – Shrnutí výsledků

1. Pohlaví

žena	10		19.6%
muž	41		80.4%
Celkem odpovědí	51		

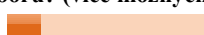
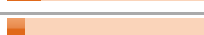
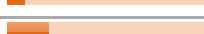

2. Věková skupina

18 - 30 let	8		15.7%
31 - 40 let	18		35.3%
41 - 50 let	8		15.7%
51 - 60 let	9		17.6%
nad 61 let	8		15.7%
Celkem odpovědí	51		

3. Místo hospodaření

samota, polosamota, sídlo do 20 obyvatel	21		41.2%
do 200 obyvatel	16		31.4%
do 500 obyvatel	6		11.8%
do 1000 obyvatel	3		5.9%
větší sídlo	5		9.8%
Celkem odpovědí	51		

4. Máte odborné vzdělání v zemědělském oboru? (více možných odpovědí)

ne	9		17.6%
vyučen	5		9.8%
středoškolské	11		21.6%
vyšší odborné	2		3.9%
vysokoškolské	23		45.1%
ostatní	1		2%
Celkem odpovědí	51		

Jiná odpověď: zimní kurs

5. Jak dlouho je zemědělská činnost Vaší hlavní pracovní náplní?

0, zemědělskou činnost mám jako doplněk k jinému zaměstnání	16		31.4%
1 - 5 let	10		19.6%
6 - 10 let	2		3.9%
11 - 15 let	6		11.8%
více než 15 let	17		33.3%
Celkem odpovědí	51		

6. Kolik generací z Vaší rodiny se věnovalo zemědělské činnosti?

nikdo, jsem první	10		19.6%
1	9		17.6%
2	6		11.8%
3	4		7.8%
více než 3 generace	22		43.1%
Celkem odpovědí	51		

7. Kolik lidí zaměstnáváte (včetně členů rodiny) na plný úvazek?

0, hospodařím sám (sama)	23		45.1%
1 -3	18		35.3%
4 - 6	3		5.9%
7 - 10	4		7.8%
více než 10	3		5.9%
Celkem odpovědí	51		

8. Kolik hektarů zemědělské půdy celkem obhospodařujete?

1 -10 ha	15		29.4%
11 - 20 ha	7		13.7%
21 - 50 ha	8		15.7%
51 - 100 ha	5		9.8%
více než 100 ha	16		31.4%
Celkem odpovědí	51		

9. Hospodaříte na vlastních nebo pronajatých pozemcích? Jaký je podíl pozemků ve Vašem vlastnictví (nebo členů rodiny)?

0 - 20 %	6		11.8%
21 - 40 %	10		19.6%
41 - 60%	10		19.6%
61 - 80%	5		9.8%
81 - 100%	20		39.2%
Celkem odpovědí	51		

10. Pracoval(a) jste v zemědělství před tím, než jste začal(a) hospodařit samostatně?

ne	27		52.9%
méně než 1 rok	3		5.9%
1 - 5 let	3		5.9%
5 - 10 let	6		11.8%
více než 10 let	12		23.5%
Celkem odpovědí	51		

11. Nachází se Vaše pozemky nebo jejich část v některé z následujících oblastí? (více možných odpovědí)

Natura 2000 - EVL	16		23.9%
Natura 2000 - ptačí oblast	18		26.9%
maloplošné zvláště chráněné území nebo jeho ochranné pásmo	1		1.5%
velkoplošné chráněné území (CHKO, národní park)	25		37.3%
nevím	7		10.4%
Celkem odpovědí	67		

12. Hospodaříte v ekologickém zemědělství nebo o tomto hospodaření uvažujete?

ano, již hospodařím	18		35.3%
jsem v přechodném období	0		0%
ne, ale uvažuji o tomto hospodaření	13		25.5%
ne, o ekologické zemědělství nemám zájem	20		39.2%
Celkem odpovědí	51		

13. Jaké je hlavní zaměření Vašeho hospodaření?

rostlinná výroba - obiloviny, okopaniny	7		13.7%
rostlinná výroba - technické a speciální plodiny	2		3.9%
živočišná výroba - produkce masa	30		58.8%
živočišná výroba - produkce mléka	5		9.8%
ostatní	7		13.7%
Celkem odpovědí	51		

Jiná odpověď: rostlinná i živočišná výroba, tvorba krajiny, kombinované - obiloviny, produkce masa, pastevečství, chov koní

14. Jaká je Vaše zkušenost s jednáním s orgány ochrany přírody? (oznámkujte jako ve škole)

obec

1	8		15.7%
2	24		47.1%
3	4		7.8%
4	0		0%
5	0		0%
nemám zkušenost	15		29.4%

obec s rozšířenou působností

1	6		11.8%
2	21		41.2%
3	4		7.8%
4	1		2%
5	0		0%
nemám zkušenost	19		37.3%

krajský úřad

1	14		27.5%
2	13		25.5%
3	3		5.9%
4	2		3.9%
5	0		0%
nemám zkušenost	19		37.3%

AOPK

1	0		0%
2	10		19.6%
3	14		27.5%
4	2		3.9%
5	2		3.9%
nemám zkušenost	23		45.1%

MŽP

1	1		2%
2	7		13.7%
3	14		27.5%
4	6		11.8%
5	1		2%
nemám zkušenost	22		43.1%

ČIŽP

1	1		2%
2	5		9.8%
3	15		29.4%
4	5		9.8%
5	1		2%
nemám zkušenost	24		47.1%

15. Jste příjemcem plateb v rámci agroenvironmentálních opatření?

ano	40		78.4%
ne	11		21.6%
Celkem odpovědí	51		

16. Jste příjemcem plateb v rámci Natura 2000 na zemědělské půdě?

ano	13		25.5%
ne	38		74.5%
Celkem odpovědí	51		

17. Jak velký podíl představují platby z agroenvironmentálních opatření a platby z Natura 2000 z celkových dotací a plateb Vašeho hospodářství?

0 - 20%	16		31.4%
21 - 40%	21		41.2%
41 - 60%	9		17.6%
61 - 80%	2		3.9%
81 - 100%	3		5.9%
Celkem odpovědí	51		

18. Objem všech dotací a plateb je pro udržení Vašeho hospodaření?

úplně nedostatečný	2		3.9%
nedostatečný	9		17.6%
průměrný	25		49%
dostatečný	12		23.5%
úplně dostatečný	3		5.9%
Celkem odpovědí	51		

19. Jak vnímáte existenci soustavy Natura 2000 ve vztahu k zemědělskému hospodaření?

jednoznačně negativně - přítěž	3		5.9%
hospodaření omezuje, omezení jsou nedostatečně kompenzována	20		39.2%
hospodaření omezuje, ale omezení jsou dostatečně kompenzována	18		35.3%
hospodaření neomezuje, ani není přínosem	7		13.7%
je jednoznačně přínosem	3		5.9%
Celkem odpovědí	51		

20. Pokud hospodaříte v soustavě Natura 2000 - jak jste informován o předmětech ochrany, možnostech činností v této lokalitě a dalších možných střetech se zákonem na ochranu přírody a krajiny?

nevím nic a ani nevím na koho se obrátit	8		15.7%
vím, kdo má lokalitu ve správě, ale další podrobnosti neznám	17		33.3%
vím, kdo lokalitu spravuje a co je chráněno, v případě nejasností se obracím na správce lokality	18		35.3%
přesně znám podmínky ochrany i příslušný orgán ochrany přírody, pravidelně spolu komunikujeme	8		15.7%
Celkem odpovědí	51		